Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета
1918 йил 21 июндан
чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 210 (20. 178) ● 1988 йил 13 сентябрь ● сешанба Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

ПАХТАКОР ЎРТОҚЛАР!

● Республикамиз пахтазорларида йиғим-терим тобора авж олмоқда. Катта хирмонни тезроқ тиклашда ҳаммага омад тилаймиз!

● Теримда дастлабки кунлариданоқ юқори суръатни таъминлашга эришаётганлар марра сари дадил интилишмоқда. Йиллик планларни бажарган бригада ва звенолар сафи тобора ошиб боряпти. Илғорлардан ўрнак олинг!

● Хом ашёнинг фақат юқори сифатли бўлишига эришайлик. Хом пахтани теришга асло йўл қўймang!

● Дала — бункер — тележка — пахта пункти конвейерининг бир маромда узлуксиз ишлашини таъминлайлик!

● Дефолиацияни вақтида ўтказиб, «зангори кема»ларнинг унумли ишлашига кенг йўл очайлик!

● Далада ишлаётганлар ҳақида ғамхўрлик — шу куннинг муҳим вазифаси!

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 12 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
Хоразм	1,93	14,15	0,41	0,75
Андижон	1,16	8,96	0,01	0,01
Қашқадарё	1,17	6,92	0,45	1,46
Фарғона	1,25	5,22	—	—
Наманган	1,01	5,00	—	—
Сурхондарё	0,68	4,81	0,05	0,06
ҚҚАССР	0,66	2,95	0,06	0,12
Тошкент	0,42	2,49	—	—
Бухоро	0,54	0,82	—	—
Самарқанд	0,16	0,31	—	—
Сирдарё	0,09	0,28	—	0,01
Республика бўйича:	0,77	4,41	0,08	0,22
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Наманган	2,40	11,60	—	—
Сурхондарё	0,76	5,51	—	—
Қашқадарё	0,49	2,48	—	—
Самарқанд	0,83	0,98	—	—
Республика бўйича:	0,67	4,36	—	—

ДЕФОЛИАЦИЯ ҚАНДАЙ БОРМОҚДА?

Республикада ғўза дефолиациясининг бориши тўғрисида 12 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида).

Биринчи устун— областлар, иккинчи устун— бир кунда, учинчи устун — мавсум бошидан буён.

Қашқадарё	8,4	64,4
Тошкент	9,2	47,4
Сирдарё	8,8	46,2
Сурхондарё	7,3	44,9
Наманган	5,9	31,9
Хоразм	5,2	29,6
Қорақалпоғистон АССР	4,6	21,3
Андижон	5,3	16,6
Бухоро	3,6	12,2
Самарқанд	1,4	4,4
Фарғона	0,6	3,2
Республика бўйича	6,0	32,5

Жомбой районидаги «Коммунизм» колхозида пахта терими қизғин олиб борилмоқда. Айниқса, хўжаликнинг 12-бригадаси аъзолари теримда пешқадамлик қилишаётир. Улар мавжуд 66 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан «оқ олтин» кўтаришни мўлжаллашяпти. Суратларда: илғор звено бошлиғи Одил Эргашев ва бир чаноқ пахта.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

УЮШҚОҚЛИК БИЛАН

БУХОРО. Ромитан райони пахтакорлари областда биринчи бўлиб йиғим-теримга уюшқоқлик билан киришдилар. Дастлабки куни қабул пунктига 250 тонна хом ашё топширилди. Райондаги Энгельс номли, Карл Маркс номли колхозлар, Ибн Сино номли, «Ромитан» совхозларининг заршунослари ҳам илк қадамларини яхши олишди.

Айниқса, Энгельс номли колхоз аъзолари суръатда пешқадам. Бўрон Хидиров, Истам Турсунов, Ҳамро Сафаров, Худоёр Ўринов бошлиқ бригадалар хирмонларида ҳозироқ йиллик планнинг 4-5 проценти атрофида ҳосил тўпланди.

Колхоз бу йил она-Ватанга 3800 тонна «оқ олтин» топширади. Ҳосилнинг 60 процентдан зиёдроғи машиналарда терилади. Айни кунларда 800 гектар майдонда дефолиация кетмоқда. 18 та терим машинаси теримга шай.

Н. НАИМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

● Сўз тажрибакорларга

Муҳими—сифат

Бир неча йилдан буён четдан ҳашарчи таклиф қилмаймиз. Бу йил ҳам ҳосилнинг учдан икки қисмидан кўпроғини машиналарда териб олишга аҳд қилганмиз. Шу мақсадда йил бошидан астойдил меҳнат қилдик. Агротехника тадбирларини ўз вақтида ва сифатли бажардик. Парвариш даврида ғўза қатор ораларига 100 тоннага яқин маҳаллий ўғит шарбат усулида оқизилди. Беш марта комплекс ишлов ўтказдик. Дала ишларининг тез ва соз бажарилишида бригадамизда оилавий пудрат усулининг кенг жорий этилганлиги қўл келди. Қ. Жўраев, М. Мелибоева, Л. Қўқонова сингари пудратчилар баракали ишлашди.

Ҳосил ўтган йилларга қараганда эрта етилди. Машина теримини вақтида, сифатли ўтказиш учун мавжуд 92 гектар майдонни саккизга бўлдик. Майдонларнинг ҳаммаси карталаштирилган. Пайкалларни бегона ўтлардан тозаладик. Дала йўллари тартибга келтирилди. Шу кунларда дефолиацияни бошлаб юбордик.

Пахта очилиши билан қўл терими бошлаб юборилди. Дастлабки кунларданоқ теримчилар, хирмон ишчилари, транспорт тракторлари ҳайдовчилари орасида ўзаро меҳнат беллашуви ташкил этилди. Ғолиблар моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириб боряпти. Бригада ишчиларидан Қ. Йўлдошев, Р. Турсунов, А. Аҳмедова, О. Турсунова ҳамда И. Тўйчиевалар, айниқса ғайрат кўрсатяптилар. Мақсадимиз — ҳар гектар ер ҳисобига 30 центнердан юқори сифатли пахта топшириш.

Исмоилжон МЕЛИБОЕВ,
Фрунзе районидаги Охунбобоев номли совхознинг Свердлов номли бўлими бригада бошлиғи.

* * *

Фрунзе район партия комитетининг биринчи секретари Олимжон ЮСУПОВ шарҳи:

— Бу йил район бўйича етиштирилган ҳосилнинг 50-55 процентини машиналарда териб олмоқчимиз. Бунинг учун катта тайёргарлик ишлари амалга оширилди. 163 та пахта териш, 49 та кўсак узиш, 74 та кўрак чувиш машиналари, 50 та пахта юклагичнинг ҳаммаси сифатли ремонтдан чиқарилиб, тайёргарлик чизиғига келтириб қўйилди. Айни кунларда районимиз дефолиация ўтказиш бўйича областда пешқадам.

Ҳосил теримига райондаги барча хўжаликлар киришиб кетдилар. Охунбобоев номли, Калинин номли, Жданов номли совхозларда, Карл Маркс номли колхозда теримни қисқа муддатларда ўтказиш учун барча куч-ғайратлар ишга солинган. Теримни ташкил этишда қуйи звено раҳбарларига мустақиллик бериб қўйдик.

Теримчиларга иш ҳақи тўлашнинг прогрессив усулларини жорий этишга эътибор кучайтирилди. Масалан, теримчига, агар у белгиланган нормадан ортиқ пахта терса, иш ҳақига устама ҳақ берилади. Механизаторлар орасида мусобақани ташкил этишда ҳам мана шу қоидага риоя қилинади.

Мардлар майдонда

РЕПОРТАЖ

Ўтган йили Қашқадарё областида биринчи бўлиб маррага етган Косон районидаги Энгельс номли совхозда пахта йиғим-терими авж олиб кетди. Хўжалик пахтакорлари йиллик планни 20 октябргача бажаришга аҳд қилишди. Куни-кеча совхознинг Ўткир Файзиев бошлиқ бригадаси аъзолари мажбурият ҳисобига пахта топширишга киришди.

Бригаданинг уфққа туташ пахтазорида қайноқ меҳнат жўшмоқда. Терим машиналарининг гуруллаган овози бир зум тинмайди. Ўткир Файзиев бошлиқ бригада заршунослари учун йиллик планни бажаришга уч иш куни кифоя қилди, холос.

Дала ишларини уюшқоқлик билан ташкил этган коллектив пландаги пахтанинг ҳаммасини машиналар ёрдамида териб олди. Бу ерда Суннат Хўжаёров бошлиқ терим-транспорт отряди механизаторлари «зангори кема»ларни моҳирона бошқармоқдалар. Лўппи-лўппи очилган пахталардан бункерлар лиммо-лим тўлмоқда. Айниқса, Тоҳир Хўжалов, Ўткир Файзиев, Мамараҳим Бекмуродов каби механизаторлар алоҳида жонбозлик кўрсатишмоқда. Бригада етакчисининг ўзи пўлат бункердан 30 тоннага яқин пахта тўкди.

Маррадан ўзган бригада аъзолари йиғим-теримни бир дақиқа ҳам сусайтирмаяптилар. Улар ялпи хирмонни 200 тоннага етказиш учун курашни тобора қизитмоқдалар.

Совхозда техника деҳқонга мададкор бўлаётир. Жасорат майдонига айланаётган пахтазорда бу йил 70 га яқин терим машинаси ишлайди. Бу билан камида 3,5 минг тонна «оқ олтин» жамғариб олинади. Дефолиация таъсирида барги тўкилиб, пахтаси қийғос очилган майдонларда «зангори кема»лар сафи кенгаймоқда. Айни пайтда пайкалларда 20 дан кўпроқ «пўлат агрегат»лар ишлаяпти.

Машиналар шарофати билан эрта-индин хўжаликдаги Яраш Раҳмонов, Болли Рустамов бошлиқ бригадалар ҳам социалистик мажбурият ҳисобига пахта топшира бошлайди. Мазкур коллективлар кунига йиллик планнинг 15-20 проценти миқдорида пахта тайёрлашмоқда.

— Бу йил ҳам хўжалигимиз чўлқуварлари ғолибликни қўлдан бермоқчи эмас, — дейди совхоз директори Аҳмад Холлиев. — Мавжуд 2778 гектар ердан она-Ватан хазинасига 6400 тонна пахта топшириб, йиллик планни 20 октябргача уддалашга қарор қилдик. Бунинг учун совхоз дирекцияси, партия, касаба союз, комсомол ташкилотлари муҳим тадбирлар ишлаб чиққанлар.

М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

АНИҚ ТАДБИРЛАР АСОСИДА

Тўрткўл райони пахтакорлари ва механизаторлари бу йил ҳар қачонгидан мўл пахта ҳосили етиштиришга муваффақ бўлдилар. 20 минг 894 гектар майдондан пландаги 47 минг ўрнига 50 минг тонналик «оқ олтин» хирмони тиклашга сўз берганлар. Шу кеча-кундузда район хўжаликларида терим суръати тобора авж олмоқда.

Ҳосилнинг 65 проценти «зангори кема»ларда териб олиниши мўлжалланган. Бунинг учун район дефолиация ишларини Қорақалпоғистон Автоном республикасида биринчи бўлиб бошлаб берди. Шу ўринда ўтган йили бу борада йўл қўйилган хато ва камчиликларни эслаб ўтиш жоиз: қатор хўжаликларда ғўза қатор оралари ёввойи ўтлардан тозаланмади. Эгатлар, ўқ ариқлар текисланмади. Тракторлар айланадиган жойлар энига 10-12 метр ўрнига 4-6 метр тартибга келтирилди, холос. Буларнинг ҳаммаси хўжаликлар ва бригадаларда қанчадан-қанча пахтанинг исроф бўлишига олиб келди.

Бу йил терим олдидан ўтказилган семинар-кенгашда ана шулар ҳақида жиддий гап-сўзлар айтилди. Хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассислари диққат-эътибори ўтган йилги ҳолларнинг такрорланмаслигига қаратилди.

Район колхоз ва совхозларида бу йил 8300 гектар майдон ғўзаси «ОВХ—28» аппарати билан дефолиация қилинади. Ёнбошқалъа массивидаги «Партия XXV съезди» Йўлдош Қурбонов номли, «Пахтаобод», «СССР 60 йиллиги» совхозлари, Қумбосган массивидаги «Ленин йўли», «Коммунизм», «Совет Ўзбекистони», Димитров номли колхозлари ва бошқа хўжаликлар бригадаларида 10 минг 600 гектар майдонда дефолиация самолётлар ёрдамида ўтказилади. Ҳозир Ильич номли колхоз ва «Ленинизм» совхозида бу иш кун сайин авж олмоқда.

— Эрта-индин «ОВХ—28» аппаратлари сони 60 тага етади, — дейди РАПО раиси Ислом Каримов. — Кунига 550-600 гектар майдон ғўзасини дефолиация қилиш имконига эгамиз. Сентябрь ойининг сўнгги учинчи ўн кунлигида ёппасига машина теримига киришамиз. Теримда 325 та «зангори кема» ишлатилади.

Район хўжаликларида пахта теримини тез, соз ўтказиш чоралари аниқ тадбирлар асосида олиб бориляпти.

Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ДЕФОЛИАЦИЯ ТУГАЛЛАНДИ

Сурхондарёда ғўза баргларини тўктиришга биринчи бўлиб киришган Термиз районидаги «Гулбаҳор» совхози дефолиацияни ер усти аппаратлари ёрдамида жуда қисқа вақт — бир ҳафтадаёқ тугаллади.

Хўжалик миришкорлари ва механизаторлар мутахассислар билан ҳамкорликда «ОВХ-28» агрегатларига ўзлари ясаган қўлбола мослама — ингичка қувурчалар ўрнатишди. Натижада кимёвий препаратлар эндиликда ғўза тупларининг пастки шохларига, ҳатто бевосита ўсимлик илдизларига кучли таъсир этадиган бўлди. Барг тўкилиши одатдагидан 3-4 кун тезлашди. Ғўзанинг ўрта ва юқори шохларида пишиб етилмаган кўсакларга эса препаратлар тегмади, улар ҳеч қандай зарарланмади.

Совхоз механизаторлари машина терими ўтказиладиган 1500 гектар майдондаги ғўзанинг ҳаммасини дефолиация қилиб бўлдилар. Улар бу йил етиштирилган ялпи ҳосилнинг 85 процентини пўлат этаклардан тўкишга сўз беришган. Агрегатлар пайкал бошига чиқариб қўйилди.

Областдаги Ленин йўли, Термиз, Шеробод, Гагарин, Қумқўрғон ва Денов районларида ҳам дефолиация тез, соз ўтяпти.

А. ХАЛИЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

МАЖБУРИЯТЛАР—КОМСОМОЛ ЮБИЛЕЙИГА

Тўрткўл районидаги «Совет Ўзбекистони» колхозининг Р. Нуртонов бошлиқ комсомол-ёшлар бригадаси аъзолари хирмонга янги пахта ҳосилининг дастлабки тонналарини юборишди. Шу кунларда деҳқонлар очилган кўсаклардаги пахта тўкилиб кетмаслигига, нобудгарчиликка мутлақо йўл қўймасликка интилмоқдалар. Теримчилардан З. Аниёзова, А. Сапарбоева ва бошқа қизлар кўтаринки кайфиятда меҳнат қилишмоқда.

Мазкур коллектив аъзолари хўжаликда биринчи бўлиб дефолиацияга киришдилар. Бир неча йилдан буён бу иш ерда олиб борилмоқда. Шу боисдан ўтган йил кузидагина ёш миришкорлар 10 минг сўмга яқин пулни иқтисод қилдилар. Бу пулнинг бир қисми уларга қўшимча маош ва мукофот тарзида тўланди. Пахтакорлар бу йил ҳам анчагина моддий маблағни тежаб қолишни режалаштирмоқдалар.

Колхоз терим-транспорт отрядига кирган С. Сапарбоев, М. Утаев ва Я. Давлатов сингари бригада механизаторларининг ҳам ўз юмушлари бор. Машиналар далада худди соатдек аниқ ишлаши учун йигитлар узел ва агрегатларни қайта-қайта текширмоқдалар. Чунки деҳқонларнинг асосий умиди комбайнлардан. Ленин комсомолининг 70 йиллиги нишонланадиган бу йил Р. Нуртонов бошлиқ коллектив терим мавсумини шу шонли санагача тугатишга қарор қилган.

Комсомоллар аввал қабул қилган мажбуриятларини яна бир бор кўриб чиқиб, давлатга камида 290 тонна пахта топширишга аҳд қилдилар.

(ЎзТАГ).

М. С. ГОРБАЧЕВ КРАСНОЯРСККА ЖЎНАБ КЕТДИ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев 12 сентябрь куни Москвадан Красноярскка жўнаб кетди.

* * *

Шу куни М. С. Горбачев Красноярскка келди. Аэродромда уни КПСС Красноярск ўлка комитетининг биринчи секретари О. С. Шенин, Красноярск ўлка ижроия комитетининг раиси В. И. Сергиенко, ўлка партия комитети бюросининг аъзолари кутиб олдилар.

(ТАСС).

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

СССР Министрлар Совети 10 сентябрь куни бўлиб ўтган мажлисида СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1989 йил давлат плани ва СССР давлат бюджети лойиҳаларини кўриб чиқди. Бундан олдин иттифоқдош республикалар, халқ хўжалиги комплекслари ва тармоқлари тақдим этган план лойиҳалари СССР Министрлар Совети Президиумида ҳар томонлама муҳокама қилинган эди.

План ва бюджет лойиҳалари 1986—1988 йилларда экономикада юз берган жараёнлар ҳисобга олиниб, КПСС XXVII съезди қарорлари, беш йиллик топшириқларига мувофиқ ишлаб чиқилган. Келгуси йилда халқ хўжалигини ривожлантириш юзасидан белгиланаётган кўрсаткичлар СССРда Давлат корхонаси ва кооперация тўғрисидаги қонунларда кўзда тутилганидек, ишлаб чиқариш бирлашмалари, заводлар, колхозлар, совхозлар ва қурилишларнинг меҳнат коллективлари томонидан ишлаб чиқилган планларга асосланган.

План ва бюджет лойиҳаларини муҳокама қилиш чоғида уларни тайёрлашга XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси ва КПСС Марказий Комитетининг 1988 йил июль Пленуми кўрсатмалари ғоят катта таъсир ўтказганлиги таъкидланди. Бу аввало экономиканинг социал соҳага йўналиши кучайтирилганлигига тааллуқлидир. Лойиҳаларда фойдаланиладиган миллий даромаднинг истеъмол фонди улушини кўпайтириш, саноатнинг «Б» группасини «А» группасига нисбатан анча илдамроқ ўстириш кўзда тутилган.

СССР Министрлар Совети келгуси йилда аҳолининг халқ истеъмоли моллари ва хизматларга бўлган эҳтиёжларини янада тўлароқ қондиришга алоҳида эътибор берди. Уларнинг ҳажми беш йиллик план топшириқларида 1989 йил учун белгиланганига нисбатан анча ортади. План лойиҳасининг социал-маданий соҳанинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга қаратилган қисмлари ҳам ўткир муҳокама қилинди. Хизмат соҳасини кенгайтириш, соғлиқни сақлаш, мактабгача тарбия болалар муассасалари, ҳунар-техника билим юртлари объектларини қуриш юзасидан план топшириқларининг тиғизлигига баҳо беришда эски позициялардан ёндашган бир қанча СССР министрликлари, идоралари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари қаттиқ танқид қилинди.

Шу билан бирга мажлис қатнашчилари план ва бюджет лойиҳаларига баҳо берар эканлар, уларнинг социал йўналиши кучайтирилиши иттифоқдош республикаларда, халқ хўжалиги комплексларида, тармоқларда ишлаб чиқариш самарадорлигига қўйилаётган юксак талабларга таяниши лозимлигини таъкидладилар. Улар мамлакатнинг молиявий аҳволини соғломлаштиришга, туб иқтисодий ислоҳотни чуқурлаштиришга, фан ва техниканинг энг янги ютуқларидан кенг кўламда фойдаланишга тағин ҳам салмоқлироқ ҳисса қўшишлари керак.

(Давоми 2-бетда).

ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ

УРГАНЧ, 12 сентябрь. (ЎзТАГ). Бугун Хоразм область партия комитетининг пленуми бўлди, унда ташкилий масала кўриб чиқилди. М. М. Мирқосимов Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари қилиб сайланиши муносабати билан пленум уни Хоразм область партия комитети бюросининг аъзоси ва биринчи секретари вазифаларидан озод қилди.

Илгари халқ депутатлари Хоразм область Совети ижроия комитетининг раиси бўлиб ишлаган Р. М. Худойберганова Хоразм область партия комитетининг биринчи секретари қилиб сайланди.

Пленум XXIII Хоразм область партия конференциясини чақириш тўғрисида қарор қабул қилди.

Пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов нутқ сўзлади.

Пленум ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ташкилий-партиявий ишлар бўлимининг мудири П. В. Догонкин иштирок этди.

ХОМ АШЁ— ТЎҚИМАЧИЛАРГА

Термиз пахта заводидан Югославияга янги ҳосил толасининг дастлабки туркуми жўнатилди.

Сурхондарёнинг бошқа пахта заводлари ҳам шартнома мажбуриятларини бажаришга киришдилар. Фақат сентябрь ойининг ўзида улар тўқимачиларга етти минг тонна тола юборишади. Область пахта заводлари маҳсулотининг асосий қисмини ингичка толали пахта навлари ташкил этади. Бу йил чет мамлакатларга шундай тола етказиб бериш анча кўпаяди.

Қарийб барча социалистик ва кўпгина капиталистик мамлакатлардан тушган буюртмаларга кўра, йил бошидан буён чет элга ўтган бутун йил давомида юборилганига қараганда деярли уч минг тонна кўп тола жўнатилади. Шу йилнинг тўртинчи квартали учун яна 2300 тоннага наряд олинди.

(ЎзТАГ).

ОРБИТАДА ТУТАШТИРИШ

ТАСС ахбороти

1988 йил 12 сентябрь куни Москва вақти билан соат 5 дан 22 минут ўтганда «Прогресс-38» юк кемаси учувчи бошқараётган «Мир» комплекси билан туташтирилди.

Кема билан комплекснинг бир-бирини қидириши, яқинлашуви, рўбарў келиш ва туташтириш кема ичидаги автоматлар ёрдамида бажарилди. Бу жараёнларни учишни бошқариш маркази ердаги командa ўлчаш комплекси билан баҳамжиҳатликда, шунингдек космонавтлар Титов, Манаров ва Поляков контрол қилиб турдилар.

«Прогресс-38» кемаси комплексга «Квант» модули томонидан туташтирилди. Орбитага станциянинг бирлашган двигатель қурилмалари учун ёқилғи, озиқ-овқат, ускуна ва аппаратлар, шунингдек почта келтирилди.

Телеметрия ахбороти маълумотларига ва экипажнинг ахборотига қараганда, учувчи бошқарадиган «Мир» комплексидаги системалар нормал ишламоқда.

Владимир Титов, Муса Манаров ва Валерий Поляков ўзларини яхши ҳис этмоқдалар.

РАСМИЙ ВИЗИТ БИЛАН

Австрия республикасининг вице-канцлери, ташқи ишлар министри А. Мок Совет ҳукуматининг таклифига мувофиқ 11 сентябрь куни Москвага расмий визит билан келди.

Аэропортда уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, СССРнинг Австриядаги элчиси Г. С. Шикин, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

Кутиб олувчилар орасида Австриянинг СССРдаги элчиси Ф. Грубмайр ҳам бор эди.

(ТАСС).

ВСР ДАВЛАТ КЕНГАШИНИНГ РАИСИ ВО ТИ КОНГНИНГ СССРГА ҚИЛАДИГАН ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиумининг таклифига мувофиқ, ВКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Вьетнам Социалистик Республикаси Давлат кенгашининг раиси Во Ти Конг 1988 йил сентябрь ойининг иккинчи ярмида расмий дўстлик визити билан Совет Иттифоқига келади.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

Муҳокама чоғида халқ хўжалиги комплексларини хом ашё, материаллар, машина-ускуналар билан ишончли таъминлаш муаммолари батафсил кўриб чиқилди. Ишлаб чиқариш ва капитал қурилиши моддий-техника ресурслари билан етарли даражада мутаносиб эмаслиги мажлис қатнашчиларининг нутқларида янада равшанроқ бўлиб қолди.

Мажлиснинг кўпгина қатнашчилари баъзи министрликлар ва иттифоқдош республикалар йўл қўйган беш йиллик топшириқларидан четга чиқиш халқ хўжалигини ривожлантиришнинг умумий иқтисодий кўрсаткичларига салбий таъсир қилаётганлигини таъкидладилар. Айниқса умумдавлат аҳамиятига эга бўлган муаммоларни ҳал этишга тегишлича талабчанлик ва принципиаллик билан қарамаган иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари қаттиқ танқид қилинди. Бу гап Ўзбекистон ва Қозоғистон иттифоқдош республикаларига тааллуқлидир. Бу республикаларнинг план лойиҳалари бир қанча муҳим кўрсаткичлар юзасидан беш йиллик топшириқлари даражасига чиқиб олишни гарантияламайди. Россия Федерациясини ривожлантириш планларида ҳам топшириқдан ана шундай тарзда анчагина четга чиқишга йўл қўйилган.

СССР Министрлар Советининг мажлисида мамлакат агросаноат комплексининг иши айниқса пухта таҳлил қилинди. Бу соҳада қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш секинлик билан кўпайтирилаётганлиги, уни сақлаш, ташиш ва қайта ишлаш чоғида нобудгарчилик камаймаётганлиги, қанд-шакар, ўсимлик ёғи, картошкадан маҳсулотлар, тез музлатилган сабзавот ва мева, сут маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи қувватларни, шунингдек балиқни қайта ишловчи корхоналар ва холодильникларнинг қувватларини ишга тушириш планлари бажарилмаяпти. СССР Министрлар Совети муҳокамасига тақдим этилган план лойиҳалари бу масалалардаги кескинликни анча пасайтиради.

Шу билан бирга СССР Госплани, СССР Давлат агросаноат комитети ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари раҳбарларига аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжи тўлароқ қондирилишини таъминлаш учун план лойиҳасини пухталаштириш топширилди. Ҳукумат тақдим этилган лойиҳалар агросаноат комплексида янги иқтисодий муносабатлар, шу жумладан колхозларда, совхозларда коллектив, оила ва ижара пудрати, кооперативлар тузилиши очиб берадиган имкониятларга етарли асосланмаганлигини таъкидлаб ўтди.

СССР Министрлар Совети аҳолининг тўлов қобилиятига эга бўлган талабларини товар ресурслари билан таъминлашдаги аҳволнинг ғоят ўткирлигини ҳисобга олиб, СССР министрликлари ва идоралари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари зиммасига халқ учун товарлар тайёрлаб берадиган ишлаб чиқариш қувватларидан тўла фойдаланиш вазифасини юклади. Улар оммавий эҳтиёж товарларининг арзон турлари ишлаб чиқариш планларидан бундан буён ҳам «тушиб қолиши»нинг олдини олишлари, шартнома нархлари турли қўшимча нархларни қўлланиш практикасини текширишлари, айрим корхоналар ва бирлашмалар маҳсулотни қимматлаштириш ҳисобига ўз даромадларини кўпайтираётган тирқишларни беркитиб ташлашлари керак. Чакана товар обороти ҳажмини СССР Министрлар Совети муҳокамасига тақдим этилган лойиҳаларда кўзда тутилганига нисбатан кўпайтириш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Бир қанча министрликлар аҳолига пулли хизмат кўрсатиш юзасидан киритган таклифлар очиқдан-очиқ камайтириб қўйилганлиги факти СССР ҳукуматини катта ташвишга солди. Бундай хизматни ўстириш суръатлари ихтисослашмаган министрликлар бўйича 1989 йилда камида 15 процент кўпайиши кераклиги зарур, деб топилди.

СССР ҳукумати бу муаммонинг муҳокамасига якун ясаб, 1989 йил плани лойиҳасини узил-кесил ишлаб чиқиш вақтида халқ хўжалиги комплексининг ажралмас таркибий қисми бўлган кооперациянинг имкониятлари ҳам тўла ҳисобга олиниши лозимлигини таъкидлади.

Капитал қурилишдаги, бу соҳада хўжалик механизмини қайта қуришдаги ишларнинг аҳволини бирмунча яхшилаш юзасидан белгиланган тадбирлар тўғрисидаги масала фаол муҳокама қилинди. Капитал қурилиши бўлими юзасидан тақдим этилган план лойиҳаси халқ фаровонлигини оширишни ва мамлакатнинг ишлаб чиқариш базасини мустаҳкамлаш юзасидан белгиланган программани амалга оширишни ҳал қиладиган бу тармоқда ишларни тубдан яхшилашни таъминламайди. СССР Госпланига ва СССР Госстройига халқ хўжалигига капитал маблағ сарфлашнинг режалаштирилаётган ҳажмининг асослилигини моддий-техника ва молия ресурслари билан, шунингдек пудратчи ташкилотларнинг қувватлари билан мутаносиб бўлиши позициясидан туриб пухта таҳлил қилиб чиқиш топширилди.

Тугалланмаган қурилишнинг жуда катта ҳажми мамлакат экономикасига оғир юк бўлиб қолаётганлигига йўл қўйиб бўлмайди.

СССР Госстройи раҳбарлари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, министрлар А. А. Бабенко, С. В. Башилов, В. И. Решетилов, А. Н. Шчепетильников ўртоқларга бундай аҳволни бартараф этиш юзасидан самарали чоралар кўриш, куч ва маблағларни 1989 йилда ишга тушириладиган объектларга жамлаш топширилди. Корхоналар ва ташкилотлар ўзлари ишлаб топган маблағларни техника билан қайта қуроллантириш, ишлаб чиқаришни реконструкциялаш ва кенгайтириш, социал-маданий соҳа объектларини қуриш учун фойдаланишларини тўлароқ таъминлаш вазифаси қўйилди.

Машинасозлик ва химия-ўрмон комплекслари бўйича белгиланаётган план лойиҳаларини кўриб чиқиш бу соҳаларда ҳам 1989 йилда ишларнинг аҳволини яхшилаш учун анчагина резервлар борлигини кўрсатди. Ҳукумат СССР Министрлар Совети машинасозлик бюроси раҳбариятининг келгуси йил план лойиҳалари билан беш йиллик топшириқлари ўртасидаги мавжуд узилишни халқ хўжалиги ва аҳоли талаб қилмаётган маҳсулотлар ўрнига техниканинг илғор турларини ва халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳисобига мумкин қадар тўлароқ қоплаш тўғрисидаги таклифига қўшилди. Корхоналар келтирадиган зарарни тугатиш масалалари батафсил кўриб чиқилди. Бу корхоналар хўжалик фаолияти етказаётган зарар йилига 11 миллиард сўмни ташкил қилмоқда, бундай аҳвол тайёрга айёрлик кайфиятини келтириб чиқаради, тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтишга тўсқинлик қилади. СССР Министрлар Советининг бир неча марта қарор қабул қилганига қарамай, СССР Министрлар Советининг деярли барча бюролари, марказий иқтисодий органлар, СССР министрликлари ва идоралари ҳамда иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари бу ғоят муҳим халқ хўжалик вазифасини тезроқ ҳал қилишнинг аҳамиятини ҳали ҳам тушуниб етмаётганликлари таъкидланди.

СССР ҳукумати тегишли бошқарув органларига яқин вақт ичида халқ хўжалиги комплекслари ва тармоқларида корхоналарнинг зарар келтиришини тугатиш программаси ишлаб чиқилиши ва тасдиқланишини таъминлаш вазифасини юклади.

Муаммони ҳал қилишнинг асосий йўли — бундай корхоналарнинг молиявий аҳволини соғломлаштиришдир. Ана шу корхоналар меҳнат коллективларининг, министрликлар ва идораларнинг асосий вазифаси ҳам ана шундан иборат. Шу билан бирга узоқ вақтдан буён зарар келтириб ишлаётган ва бундай аҳволдан чиқиш учун реал имкониятга эга бўлмаган корхоналарга иқтисодий жиҳатдан ожиз корхоналарни бақувват корхоналарга бирлаштириш, асосий фондларни ижарага бериш ёки норентабел корхоналарни қонунга мувофиқ тугатиш каби чоралар кўриш йўлидан бориш тавсия этилди.

1989 йил учун хўжалик шартномалари тузишга катта эътибор берилди. Давлат буюртмаси ҳажмининг анча камайтирилиши корхоналардан ўзаро муносабатларда туб ўзгариш қилишни талаб этади. Бундай шароитда корхоналар ўртасидаги ишончли хўжалик алоқалари ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади. СССР ҳукумати СССР министрлари ва идораларнинг раҳбарлари ҳамда иттифоқдош республикалар Министрлар Советлари олдига бу ишдаги камчиликларни тугатиш ва шу йил 15 октябргача хўжалик шартномалари тузилишини таъминлаш вазифасини қўйди. Бу ишни контрол қилиш ва зарур амалий ёрдам кўрсатиш СССР Госснаби зиммасига юклатилди.

Мажлисда келгуси йил план ва бюджетини ишлаб чиқиш ҳамда уларнинг муваффақиятли бажарилишини таъминлаш билан боғлиқ бўлган баъзи бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди. Ҳукумат муҳокама якунлари юзасидан план ва бюджет лойиҳаларини асос учун қабул қилди ҳамда ўн иккинчи беш йиллик тўртинчи йилининг ўзига хос хусусиятлари, реал шарт-шароитлари ва вазифаларини тўлароқ эътиборга олиш учун СССР Министрлар Совети Президиумига план ва бюджет лойиҳалари устида ишлашни давом эттиришни топширди. 1989 йил плани ва бюджети лойиҳалари пухталаштирилганидан кейин СССР Министрлар Совети уларни СССР Олий Совети муҳокамасига тақдим этади.

СССР Министрлар Советининг мажлиси ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари В. И. Воротников билан Н. Н. Слюньков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар Ю. Д. Маслюков ва Н. В. Талызин қатнашдилар. Мажлисни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков олиб борди ва нутқ сўзлади.

(ТАСС).

МЕҲНАТКАШЛАР ХАТЛАРИ «СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» НАЗОРАТИДА

ЧИРОҚЧИ РАЙОН СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ:

— Ворошилов номли совхозда яшовчи С. Темурованинг шикоят хати текшириб чиқилди. Унинг якунлари район медицина советида муҳокама қилинди. Беморга диагноз қўйишда ва даволашда камчиликларга йўл қўйганликлари учун Кўкдала участка касалхонаси болалар бўлими мудири И. Номозовга ва юқумли касалликлар бўлими мудири Т. Элмуродовга ҳайфсан берилди.

Район медицина совети қарори барча муассасаларда ишлаб чиқилди ва тегишли тадбирлар белгиланди.

ТЎРТКЎЛ РАЙОН СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ:

— Димитров номли колхозда истиқомат қилувчи, 32-механизациялашган кўчма колонна инженери Ф. Нурмановнинг аризаси юзасидан текшириш ўтказилди. Унда кўрсатилган фактлар қисман тасдиқланди. Жумладан, шаҳардаги 32 квартирали турар жойнинг ички иситиш системасини монтаж қилишда лойиҳадан чекиниш ҳоллари юз берган. Батареяларни ўрнатишда камчиликларга йўл қўйилган. Бундай аҳвол 1-совхозга борадиган водопровод магистралида ҳам учрайди. Трасса асосан янги лойиҳа бўйича қурилган ва иқтисод қилинган қувурлар ҳисобига 1-совхознинг марказини ичимлик сув билан таъминлаш мақсадида қўшимча иш қилинган.

Текшириш якунлари кўчма колонна меҳнат коллективи советида инженер-техник ходимлар ва ишчилар иштирокида кенг муҳокама этилди. Тегишли қарор қабул қилинди.

Совет қарорига асосан камчиликларга йўл қўйганликлари учун колонна бошлиғи И. Аминовга, бош инженер А. Жуманиёзовга, катта инженер К. Юсуповга ҳайфсан эълон қилинди. Прораблардан Жабборов ва Т. Айтимбетовлар бир ойлик маошларининг ярмидан маҳрум қилиндилар.

ОХУНБОБОЕВ РАЙОН АГРОСАНОАТ БИРЛАШМАСИ:

— А. Ниёзов номли совхоз шофери Ҳ. Қорабоевнинг ишдан ноҳақ бўшатилганлиги ҳақидаги шикоят хати текширилди. Бунда ҳеч қандай асоссиз ишдан бўшатилганлиги, совхоз дирекциясининг бу тўғридаги буйруғи йўқлиги аниқланди.

Ҳ. Қорабоев Меҳнат қонунлари кодексининг 244-моддасига асосан ўз шоферлик касбига қайта ишга тикланди. Мажбурий прогул кунлари учун унга ўртача иш ҳақи тўланган.

Муболаға қилмайман: ҳар куни Ўзбекистон аҳолиси газета ва журналларнинг янги сонларини ташвиш билан оча бошлайди. Кўпинча уларда жиноий ишларга оид мақолалар босилган бўлади. Ҳа, кейинги пайтларда республикада талайгина суиистеъмолликлар аниқланди. Кадрлар билан ишлашда ленинча ҳаёт нормаларидан четга чиқиш республикага жуда қимматга тушди.

Бироқ, ҳатто турғунлик йилларида ҳам республикада оддий кишилар фидокорона меҳнат қилганликларини, адолатга ишонишганини, партияга содиқ бўлганликларини унутиш инсофдан эмас.

Наманганда менга бир вақтлар аянчли ишлари билан машҳур бўлган Одилов бошқарган Поп аграр-саноат бирлашмасининг оддий деҳқони Жабборали Ботиров ҳақида сўзлаб беришди. Гапга кирмаганлиги учун «хўжайин» итоатсизни инсон зотига хос бўлмаган қийноқларга солди. Пахтакор тиззаларини букмади. Уни Одиловнинг ерости авахтахонасига ташлашди, бироқ Жабборали у ердан қочиб кетди. Яна ушлаб олишди ҳамда жаллоднинг раъйига бўйсунмаганлиги учун етти йилга қамашди. Ботиров белгиланган муддат бўйича ўтириб чиқди. Эндиликда у батамом оқланди. Зўравонлик ва жаҳолатпарастликка фақат Жабборалининг бир ўзи қатъий қарши чиқдими? Кейинги йилларда ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари Одиловга қарашли зонанинг ўзидангина 2 мингга яқин ана шундай «иш» топдилар, қолганлари золимнинг содиқ малайлари томонидан йўқ қилиб юборилганди.

— Ўзбекистонда биз шахсга сиғиниш ва раҳбарларнинг манманлиги оқибатларига, исрофгарчилик, дабдабабозлик ва адолатсизликка кўп вақт чидаб келдик, — деган эди алам билан кунларнинг бирида КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат, Сирдарё областидаги «Малик» совхози пахтачилик бригадасининг звено бошлиғи Т. Қирғизбоева. — Эндиликда бошқача яшашга ўрганмоқдамиз.

Қарийб ўттиз йилдан буён Тошкент областидаги Й. Охунбобоев номли колхоз правлениесига Миразиз Рўзматович Рўзматов бошчилик қилиб келмоқда. Рашидов даврида унинг юзлаб ҳамкасблари юқорида турган хазинахўрларнинг тазйиқига дош бера олмадилар — қўшиб ёздилар, ўзлари ҳам ўғирладилар, одамларни чўмичда қоқишди. Рўзматов эса, қанчалик қийин бўлишига қарамай, ҳар қалай бардош берди: ҳалол, ўз ишига содиқ бўлиб қолди. Чинор соясидаги кўрпача тўшалган ўриндиқда суҳбатлашиб ўтирар эканмиз, Миразиз бобо бизга кўк чой узатади:

— Русларда: «Уйинг тузилиши режаси билан эмас, балки ёпилган пироглари билан гўзал» деган яхши мақол бор. Мана сизга турмуштурмушга оқилона ижтимоий ёндашув. Хонага хос ярқираб, русумга кирган мебель, бошқа жиҳозлар тиқилиб турса-ю, дастурхонда ҳеч вақо бўлмаса, нима фойда? Биз колхозда аввало энг асосий мақсад ҳақида бош қотирамиз: одамларни боқишга мажбурмиз. Ҳа, боқишга. Бунинг устига пахтакор деган касбимиз бор. Демак, одамларни кийинтиришимиз ҳам зарур. Қимматга тушадиган янги қурилишлар билан, айниқса бундай қурилиш давлат ҳисобидан олиб борилса, кўзга чанг пуркаш қийин иш эмас. Республикамизда худди шундайлар бўлишганди... Ҳозир улар қаерда? Биз эса энг аввал ерга қаровни кучайтирдик, мустаҳкам экономикани вужудга келтирдик, мана ўттиз йил бўляпти, давлатдан қарзимиз йўқ, балки счётимизда олти миллион сўмга яқин пулимиз бор.

Республикада ҳамма йиллар мобайнида ана шундай имони сотилмайдиган ёруғ оролчалар бўлган. Рашидов ва унинг югурдакларига қарши чиққан кишилар бўлишган. Масалан, 1964 йил декабрида Рашидов ҳам қатнашган Тошкент область партия конференциясида обкомнинг ташкилий-партиявий ишлар бўлими мудирининг ўринбосари В. Усмонов унинг шанига танқидий руҳда сўзга чиққан эди. У қасоскор, танқидни бўғувчи, партия интизомини бузувчи ва иккиюзламачиларга ҳомийлик қилади, кадрларни қариндошлик, юртдошлик принципига кўра танлайди ва жойлаштиради, деб айтганди. Унга Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари лавозимини ишониш мумкин эмас, деб алоҳида таъкидлаган эди.

Орадан кўп ўтмай В. Усмоновни эгаллаб турган лавозимидан бўшатдилар, пахта заводи директори қилиб юборишди. 1968 йил октябрида у партия органларига хат билан мурожаат этди. Республикада пахта маҳсулоти сифатини яхшилаш юзасидан етарли иш олиб борилмаётгани, қайта ишлаш заводларида хом ашёни қабул қилиш қоидалари бузилаётгани, сорти ошириб кўрсатилаётгани, шунинг натижасида давлат маблағлари ортиқча тўланаётгани, пахта заводлари эса зарар келтираётганини маълум қилганди. Бироқ бундай ташвишли маълумотлар эътибордан четда қолди. Адолат учун курашчини эса, юмшоқ қилиб айтганда, тинчитиб қўйишди.

Яқинда республика «Правда Востока» газетасида академик М. Муҳаммаджоновнинг «Пахтачилик ва қайта қуриш» деган мақоласи босилиб чиқди. Шунда кўпгина дадил ғоялар ва таклифлар бор. Мақолани ўқир эканман, ҳамма вақт муаллифнинг оғир қисмати ҳақида ўйладим. Академик М. Муҳаммаджонов Министрлар Совети Раисининг ўринбосари бўлиб ишлаб турганида Марказий Комитет Бюроси мажлисларида Рашидовга қарши чиқди. У экономикани, айниқса, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини билмайди, деб айтди. Орадан бироз вақт ўтгач сохта айблар қўйилиб Муҳаммаджонов Марказий Комитет Бюроси составидан чиқарилди ҳамда раис ўринбосари лавозимидан бўшатилди. Уни тинмай таъқиб этавердилар, олим сифатида бадном қилиш йўлини тутдилар.

Академик бардош берди,

ЎЗГАРИШЛАР — ҲАШАР ЙЎЛИ БИЛАН

Ўзбекистонда қайта қуришга ялписига киришдилар

ПРАВДА Орган Центрального Комитета КПСС

тушкунликка тушмади. Мирзаали Валиевич қишлоқ хўжалиги соҳасининг етакчи олимларидан бири, фаол гражданин, интернационалист, сиёсий ва давлат арбоби, жамоатчи ва тарғиботчи, устоз ва ватанпарварнинг муносиб намунасидир. М. Муҳаммаджонов турғунлик даврида республика сиёсий ҳаётидан мажбуран четга чиқиб қолганига қарамай ҳамиша суғориладиган интенсив деҳқончилик йўлини ўтказиб келди. Афғонистон ҳукумати ҳамда СССРнинг Ҳиндистондаги элчихонаси ҳузурида қишлоқ хўжалиги бўйича маслаҳатчи вазифасида мамлакатимизнинг муносиб вакили сифатида ўзини кўрсатди, республика пахтачилиги, экономикаси, фани ва сиёсий йўлидаги мавжуд салбий ҳолатларга қарши турди.

Ҳозир Мирзаали Валиевич 74 ёшда. Аммо бугун ҳам у қишлоқ хўжалигини интенсивлаш, Ўзбекистон турмуш фаолиятининг барча соҳаларида адолатни тиклаш учун фаол курашчи ҳисобланади.

Мен қалбакилик ва зўравонликка бўйсунмаган, салбий ҳолатларнинг ташкилотчиларига бор овоз билан очиқдан-очиқ қарши турган бошқа кўпгина одамларнинг ҳам номларини келтиришим мумкин эди. Бироқ ўшанда улар ғолиб чиқишмади — умуман мамлакатдаги вазият бунга йўл бермасди. Эндиликда вақт-соати келиб етди. Бугунги кунда республикада ўзини ўзи соғломлаштириш, тозалаш учун, турмуш ва меҳнатнинг ҳамма соҳаларида ленинча принципларни тиклаш учун муросасиз кураш бормоқда. 650 минг кишилик республика партия ташкилоти умумхалқ ташаббуси ва мададига таянган ҳолда енг шимариб қайта қурмоқда, аҳволни ўнгламоқда. Кечиктириб бўлмайдиган ишлар қалашиб қолган. Зудлик билан, жуда тез ҳал этилиши зарур бўлган жуда ўткир муаммолар талайгина. Сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш экология, суғориладиган гектарлар қайтими, саноатни хўжалик ҳисоби изига кўчириш ва туб аҳолини унга жалб этиш ҳамда кўплаб бошқа масалалар шулар жумласидандир.

Яқинда мен Фарғона область Киров районидаги «Москва» колхози пахтакори А. Нишонов ҳузурида бўлдим. Унинг бригадаси кейинги йилларда ҳар гектардан ўртача 40 центнердан пахта ҳосили оляпти. Эндиликда Алиназар гектар бошига 50 центнердан хирмон кўтаришни мўлжалламоқда.

Икки йилдан буён Ўзбекистонда ишлаяпман. Одамлар сезиларли даражада ўзгариб боришаётганини ўз кўзим билан кўриб, ишонч ҳосил қилмоқдаман: Улар ҳақиқатга, ҳалол, бунёдкорлик ишларига интилишмоқда, ўпирилишдан тезроқ чиқиб олишни исташяпти. Бизда зукко одамлар, омилкор соҳиблар нақадар кўп!

Масалан, айтайлик, бундан бир неча йил муқаддам Рустам Раҳбарович Акбаров мактаб директори лавозимидан Тошкент областидаги Карл Маркс номли колхоз раиси бўлиб келди (истамаган эди, ҳамқишлоқлари ҳол-жонига қўйишмади). Хўжалик яхшилар қаторида юрмас эди. Янги раҳбар одамларни қовуштирди, одатдан ташқари фикрўйлари, режаларига уларни жалб қила билди. Ҳозир колхоз бутунлай оилавий пудратда ишламоқда. Бу ерда сабзавотдан округда энг яхши ҳосил олиняпти. Колхознинг Тошкентда учта ўз махсус магазини, қўзиқорин етиштирадиган цехи, маҳсулотни қайта ишлаш корхонаси, холодильниги бор. Колхозчилар фаровон ҳаёт кечиришмоқда: ҳамма қулайликлари муҳайё янги уйлар тушган учта кўча пайдо бўлди. Маданият уйи, касалхона комплекси, алоқа бўлими, магазинлар. Буларнинг барчаси пешона тери эвазига, ҳалол ишлаб топилган пулга барпо этилган.

Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда қайта қуриш ҳаётнинг ҳамма соҳаларини қамраб олган. Ҳа, у осон бораётгани йўқ. Аммо бу жараён давом этмоқда. Кооператорлар ҳаракати, пудратдаги меҳнатнинг коллектив усуллари кенгаймоқда, экономика, социал соҳада баъзи ижобий ўзгаришлар рўй бермоқда... Икки ярим йил мобайнида саноат газ ва нефть қазиб олиш, электр энергияси ҳосил қилиш, минерал ўғитлар, экскаваторлар, цемент, пойабзал ишлаб чиқариш бўйича беш йиллик топшириқларини ортиғи билан бажарди. Чорвачиликнинг маҳсулдорлиги ўсди. Ўттиздан зиёд йирик саноат корхонаси қурилди. Давлат маблағлари ҳисобига пландагига қўшимча 166 минг квадрат метр саҳнли уй-жой ва 5,4 минг ўринли мактабгача ёшдаги болалар муассасалари ишга туширилди.

Бошқарувнинг демократик шакллари ўзига дадил йўл очмоқда. Меҳнат коллективлари йиғилишларида икки ва ундан ортиқ номзод орасидан ўн мингларча раҳбар сайланди. Янги ўртоқлар одамларнинг ишончи, қўллаб-қувватлашига таянган ҳолда интизом ва тартибни мустаҳкамлашга, туб иқтисодий ислоҳотни амалга оширишга қатъиятлик билан киришдилар.

Коммунист-раҳбарларни аттестациядан ўтказиш ва ҳисоботларини эшитиш сингари партиявий ишнинг янги шакллари кенг оммалашмоқда. Республика партия ташкилотида бошланғич партия ташкилотлари жанговарлиги кўриги, қайта қуришнинг туб муаммоларини ҳал этишда коммунистларнинг ролини оширишга алоҳида эътибор беріляпти. Одамлар ҳақиқий демократизм шароитида ҳал қилувчи овоз ҳуқуқи билан иш кўрмоқдалар.

... Газетанинг янги сонини очаман. Унда яна Ўзбекистон собиқ раҳбарларининг ҳунарлари ҳақида бир «парча» босилган. Эндиликда шов-шувли ҳисобланмайдиган бу мақолани ҳам ўқиб чиқишларини биламан. Кўпчилик юртдошларим қалбида аччиқ ва аламли ҳис қолади, албатта. Бироқ ҳозир одамлар руҳиятига таъсир этаётган нарса бу эмас. Улар бугунги кунда ўз вақтларини хасрату шикоятга беҳуда кетказишаётгани йўқ. Ишларни тўғрилаб олиш ҳақида бош қотиришмоқда.

Ўзбекларда «ҳашар» деган ажойиб халқ таомили бор. Ҳамма бир тан — бир жон бўлиб меҳнат қилади, муштарак вазифани аҳилликда ҳал этади, деган гап бу. Ўзбекистон халқи қайта қуришга ҳам ҳашар йўли билан киришди.

В. АРТЕМЕНКО.
(«Правда» мухбири).

Ўзбекистон ССР.

(«Правда»нинг 1988 йил 12 сентябрь сонидан).

ҚИШ ҒАМИНИ ЁЗДА...

Фоторепортаж

Оҳангарон райони территориясининг кўп қисми қирадирлардан ва лалми ерлардан иборат. Бу ерлар чорвачилик учун қулай; район меҳнаткашлари чорва молларини ёзи билан яйловларда боқиш билан бирга қишловга ҳам пухта ҳозирлик кўраётирлар. Улар шу мақсадда озуқа етиштириладиган майдонлар ҳосилдорлигини оширишга интилмоқдалар. Табиий ўтларни ўриб йиғиб, қишлов жойларига келтириб, саранжомлаб қўймоқдалар.

Айниқса, «Оҳангарон» совхози озуқакорларининг иши таҳсинга лойиқ. Уларнинг нияти — бу йил камида 1,5 йилга етадиган маккажўхори силоси бостириш. Хўжаликнинг Валерий Ким етакчилигидаги маккажўхоричилик бригадаси аъзолари мавжуд 100 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 тоннага етказиб силос бостирмоқдалар.

Райондаги В. В. Куйбишев номли совхоз чорвадорлари ҳам мўл-кўл озуқанинг қадрини яхши билишади. Кейинги йилларда хўжаликда бу соҳа ривожланиб бораётир. Чорва моллар маҳсулдорлигини оширишга эътибор кучайтирилди. Озуқа базасини мустаҳкамлаш — чорвачиликни интенсив ривожлантириш омили эканлигини тушунган хўжалик раҳбарлари бу ерда махсус бригада ташкил этишди. Абдумутал Самиддинов бошлиқ коллектив дастлабки кунларданоқ ишга астойдил киришиб, экинлардан мўлжалдагидек ҳосил олишга эришаётир.

Азаматлар кўкламда 60 гектар майдонга маккажўхори экишганди. Меҳр билан парвариш қилинган экин яхши ҳосил берди. Ҳар бир тупдан уч-тўрттадан бўлиқ сўта етилди. Айни кунларда далаларда комбайнлар жавлон урмоқда. Коллектив ҳар гектар майдондан топшириқдаги 50 центнер ўрнига 80 центнердан «қаҳрабо дон» олишга аҳд қилган.

Озуқакорлар 100 гектар майдонга уруғлик учун экилган беда ўримини ҳам бошлаб юборишди.

Суратларда: илғор озуқакорлар бригадаси бошлиғи Абдумутал Самиддинов ва маккажўхори ўрими пайти.

А. Зуфаров фотолари.

Мусобақа: суръат, сифат, тежам

ЖАДАЛ УСУЛДА

Янгиариқ — Хива йўлини ремонт қилиш жадал олиб борилмоқда. Йўл қисқа вақтда текисланиб, асфальтлаш тезлаштириб юборилди. У икки районни бир-бирига боғлаб, Туркманистон ССРга ҳам юк ташишни тезлаштириш имконини беради. Йўл аввалгига қараганда тўрт метр кенгайтирилди.

— Ремонт-қурилиш ишларини тезлаштиришда А. Сафоев, М. Қурбонов, Р. Собиров сингари механизаторлар ғайрат кўрсатмоқдалар, — дейди Хоразм тармоқ йўлларидан фойдаланиш бошқармаси Янгиариқ участкаси ремонтчилар бригадири Пўлат Абдураҳимов. — Ремонт ишлари тугалланиш арафасида, яқин кунлар ичида йўлда доимий қатнов бошланади.

И. ЭШЖОНОВ,
Хоразм области.

СТАНДАРТ ТАЛАБИГА МОС

— Карим Юсупов тайёрлаган деталларни қабул қилганимда кайфиятим кўтарилиб кетади, — дейди бирлашма назоратчиси Н. Обидов. — У ҳамиша сифатли маҳсулот тайёрлашга одатланган. Шу фазилати билан коллективда обрў-эътибор орттирмоқда.

Илғор ишчи йигирма етти йиллик меҳнати давомида катта тажрибага эга бўлди. Маҳоратини муттасил такомиллаштириб бормоқда. Шу сабабли К. Юсупов қўлидан чиққан ҳар бир деталь давлат стандарти талабларига батамом мос келмоқда.

Унинг шогирдлари — слесарь Анатолий Тен, цех мастери Илёс Садриев ва бошқалар ҳам сифат кўрсаткичларига алоҳида эътибор бериб, қувончли натижаларга эришаётирлар.

С. ЧИНАЕВ,
Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси фрезерчиси.

ОЛДИНИ ОЛИШАРМИКИН?

Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмаси меҳнат коллективи кенгашининг навбатдаги мажлисида ярим йиллик иш якунлари муҳокама қилинди. Бирлашма бош иқтисодчиси Е. Аксанова ахборотида коллектив яхши ишлагани айтилиб, тежамкорлик соҳасига эътибор сусайгани таъкидлаб ўтилди.

Дарҳақиқат бирлашмада асосий техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар ошириб бажарилди. Бироқ ўлчовли лахтак 0,09 процент, тортиқли қийқим чиқиши нормадан 0,23 процент ортиб кетди. Қайта ишланган газламалар эса умумий маҳсулотнинг 9,97 процентини ташкил қилди.

Корхона фаолиятидаги бундай аҳвол меҳнат коллективи кенгаши эътиборини жалб қилгани яхши. Лекин бирлашма раҳбарлари, мутахассислар тежамсиз иш юритишнинг олдини олишармикин? Ҳамма гап шунда.

Т. СУЛАЙМОНОВ,
Наманган шаҳри.

УСТОЗЛАР ИБРАТИ—МАҲОРАТ МАКТАБИ

КЕЛАЖАКНИНГ МАХСУС МУХБИРИ

«Бу йил машинада терилган 530 минг тонна пахтанинг бир неча тоннаси юзсизларча қўшиб ёзилган. Агар 1 килограмм қўшиб ёзилган бўлса ҳам, бу нарса бизни ташвишга солиши керак». Бу огоҳлантириш Ўзбекистоннинг пахтачилик хўжалигидаги салбий ҳодисалар ҳаммага маълум бўлиб, қораланган пайтда, икки ёки уч йил аввал янграган эмас, ёзувчи Абдулла Қаҳҳор бу сўзларни йигирма йил муқаддам, республикада ғалабалар шарафига кетма-кет карнайлар чалиниб турган, мукофотлар ёмғирдек ёққан, ҳақиқат эса, ёзувчи ибораси билан айтганда, «ёлғонни таъзим билан табриклаб турган» бир пайтда ёзган эди. Унинг кўпгина ёзувлари, асарлари каби узоқ вақтгача ёруғ дунё юзини кўрмай келган бу сўзлари ҳам Ўзбекистонда бошланган Қаҳҳорхонликда янгради.

Кутубхоналарда, студентларнинг дарсхоналарида, адабий кечаларда, китобхонларнинг конференцияларида ёзувчининг дўстлари ва сафдошлари, ёш ёзувчи ва шоирлар сўзга чиқмоқдалар. Ўзбек совет ҳикоянавислигининг асосчиси бўлмиш Абдулла Қаҳҳор асарларидан парчалар ўқилмоқда, хотиралар айтиб берилмоқда.

— Шу ажойиб сўз устасининг шогирди бўлганим билан фахрланаман, — деди республика халқ ёзувчиси Саид Аҳмад. — Аммо устоз бизга адабий маҳоратнигина ўргатиб қолмай, аввало софдил, виждонли бўлишни, ҳақиқат учун курашда муросасиз бўлишни ҳам ўргатган эди.

Узоқ йиллар мобайнида Абдулла Қаҳҳор номи пинҳона тақиқ ҳисобланган эди. Рашидовчилик даврида ёзувчи ноқулай шахсга айланган эди. Ҳозир биз баралла гапираётган социал иллатлар эндигина газак олаётган пайтларда у ўткир публицистик ва бадиий асарлар ёзиб, уларни фош қилган эди. У кўп нарсани олдиндан кўрган ва ҳис қила олган эди. Шунинг учун ҳам ўз қалами билан юлғичлар ва амалпарастларни, ичкиликбозлик ва дабдабали тўйларни, адабиётдаги нопокликни ҳажв қилган ва қишлоқдаги ўзбек аёлининг оғир аҳволи ҳақида куюниб ёзган эди. Мана шунинг учун у қаҳр-ғазабга учради. Унинг 1962 йилда ёзган «Тобутдан товуш» пьесаси меҳнатсиз даромадлар ҳисобига яшовчи, пора олувчи, диний сарқитларга маҳкам ёпишиб олган кишиларнинг қилмишларини очиб ташлайдиган биринчи пьеса бўлган эди. У Ҳамза номли театрда икки марта кўрсатилгандан кейин саҳнадан олиб ташланди. Бу ҳам етмагандек, муаллифга танқид ўтини сочиб, уни оммадан ажралиб қолган, кибр-ҳавога берилган, принципсизлик ботқоғига ботган деб айбладилар.

Абдулла Қаҳҳорнинг олтмишинчи йиллар бошларида «Литературная газета»да эълон қилинган «Кўзга солинган чўп» мақоласи ҳам республиканинг ўша пайтдаги раҳбарларини бениҳоя ғазаблантирди. У маҳаллий маданият газетасида кўчириб босилгач, бунинг учун редакторга ҳайфсан эълон қилинди. Рашидовнинг кўрсатмаси билан авторнинг ўзи қувғинга учради. Шаҳар партия конференциясида ёзувчига қутуриб хуруж уюштирилди: уйдаги гапни кўчага олиб чиқишга қандай журъат этди, нега совет воқелигини бузиб кўрсатди, яхши одамларга туҳмат қилишга ким ҳуқуқ берди! — деган танбеҳлар берилди. Адибга ҳаддан кўп ёрлиқлар осилди. Тиз чўкмаган ёзувчини атайлаб таъқиб қилиш унинг вафотидан кейин ҳам тўхтамади. Абдулла Қаҳҳор асарларининг олти томлиги тиражи 10 минг нусха камайтирилди. Константин Симонов таржима қилган «Синчалак» повести асосида режиссёр Л. Файзиев яратган кинофильм лентаси ёқиб юборилди. Ўн беш йил мобайнида Абдулла Қаҳҳорнинг биронта асари босилмади. Ҳатто унинг гўрига қўйиладиган бюсти ёзувчининг қабрига эмас, балки қайсидир мактабнинг ҳовлисига ўрнатилди.

— Мана эндигина Абдулла Қаҳҳорнинг асарлари яна халққа туҳфа қилинмоқда, — дейди ёзувчининг шогирдларидан бири адиб Эркин Аъзамов. — «Яхши асар ўтда ёнмайди», деган гап бор. Қайта қуриш, ошкоралик замонида биз Абдулла Қаҳҳор асарларининг чуқур маъносини айниқса ўткир ҳис эта бошладик. Ёзувчи аллақачон яратиб кетган асарлар худди шу бугун ёзилгандек, оҳори тўкилмагандек жаранглаб турибди.

Замон ҳамма нарсани ўз ўрнига қўймоқда. Кўчалар, мактаблар Абдулла Қаҳҳор номи билан аталмоқда. Яқинда бир гуруҳ ёзувчилар ва улар орасида Абдулла Қаҳҳорнинг беваси, ёзувчи уй-музейининг катта илмий ходимаси Кибриё Қаҳҳорова Қашқадарёдан қайтиб келдилар. Улар Юксалиш посёлкасида қурилган янги мактабнинг очилишида ҳозир бўлдилар, мактабга ажойиб сўз устасининг номи берилди. Абдулла Қаҳҳорнинг пьесалари яна саҳна юзини кўра бошлади. Янги ташкил этилган ва Абдулла Қаҳҳор номи билан аталган сатира театрида «Тобутдан товуш» спектакли қўйилмоқда. «Қаҳҳор ҳақида хотиралар» китоби, ёзувчи асарларининг беш томлик тўплами ўзбек ва рус тилларида чиқарилди. Мана шуларнинг ҳаммаси ёзувчининг умри боқийлигидан, унинг доно асарлари халққа манзурлигидан, энди бу асарларга кенг йўл очиб қўйилганидан дарак беради.

Қаҳҳорхонлик кунларида Тошкент театр-рассомчилик санъати институтида адабий кеча, Ўзбекистон тарихи ва маданияти тарғиботи уйида «Абдулла Қаҳҳор ва ҳозирги замон» мавзуида кеча ўтказилади. Ёзувчи туғилган кун — 17 сентябрда Абдулла Қаҳҳорнинг уй-музейида ўтказиладиган Қаҳҳорхонлик республика адибларининг учрашувларини якунлайди.

Абдулла Қаҳҳор ён дафтарларидан бирида «Ёзувчи — келажакнинг махсус мухбири» деган сўзларни ўқиймиз. У порлоқ келажак йўлида Ватанга ҳалол хизмат қилишни ўз бурчи деб билган эди.

Э. ТУХВАТУЛЛИНА,
ЎзТАГ мухбири.

ПОРЛОҚ УЧҚУНЛАР

АДИБ ИЖОДИГА БИР НАЗАР

Абдулла Қаҳҳор биз бугун қайта қуриш деб атаётган жараёндаги ғояларнинг порлоқ нурлари, афсуски, алангага айланолмай қолган порлоқ учқунларини, жамият ва халқ қалбига кўп ўтмай алангаланажак зарядларни солиб кетишга улгурган адибдир. У бадиий сўзини Ўзбекистондагина эмас, балки умумиттифоқ миқёсида ҳам ижтимоий куч даражасига айлантирган улкан санъаткорлардан эди. Абдулла Қаҳҳорни бизнинг кунимизга келиб етилган шарт-шароитларнинг халқ тафаккурида пишиб боришини таъминлаган замонавий инқилобчилардан бири эди, дея оламиз. Шу маънода бу фазилатлар уни Октябрь инқилобини тайёрлашга фаол таъсир кўрсатган адиблар янглиғ, янги давр, янги шароит инқилобий жараёнларининг фаол ижодкори деб аташимизга тўла ҳуқуқ беради.

Маълумки, «Муҳаббат» қиссаси ёзувчининг энг сўнгги асарларидан бири эди. Бу асар мавзуи кишини чуқур ўйлашга мажбур этади: нима учун адиб умрининг сўнггида, охирги йирик асарларидан бирида бу масалага мурожаат этди. Санъаткорнинг оққуш қўшиғи муҳаббатга махтал бўлдимикин? Масалага фақат бу тарзда қараш ёзувчи мақсадини етарлича англамаслик бўлур эди, албатта. XXII съезддан кейинги деярли 25 йиллик ҳаётимиз умумлаштирилган партия XXVII съезди ҳужжатларида маънавият масаласи, маънавий-ахлоқий масалалар комплекси халқ ҳаётидаги иқтисодий вазифалар билан бир қаторда турувчи энг жиддий проблемалардан бири эканлиги кўрсатиб ўтилди. «Муҳаббат» қиссасига бўлган эҳтиёжни бу мангу муаммога янгича жавоб бериш истаги, айниқса, даврнинг ана шу социал заказы ўз вақтида чуқур идрок этилиши тарзида тушунишимиз тўғрироқ бўлади. Маълумки, 70-йилларда Айтматов, Шукшин, Быков, Белов, Астафьев, Распутин, шунингдек, Евтушенко (масалан, «Ягодные места» романи) асарларида маънавий-ахлоқий проблемаларга алоҳида эътибор берила бошлаши бежиз эмас эди. А. Қаҳҳор бу масалани 60-йилларнинг ўрталарида асарининг марказига олиб чиқди. У маънавият масаласида-ку, тутқунлик ва турғунлик бўлар экан, умуман жамиятда олға силжиш қийин деган проблемани кўтарди. Кўп миллатли совет адабиётида бу илғор тенденцияни бошлаб берганлардан бири бўлди. Бу тенденциянинг турли қирралари ёзувчи «Муҳаббат» қиссасидан аввалги ҳикояларидаёқ тўлқинлантира бошлаган эди. Унинг «Нурли чўққилар» ҳикоясини эслайлик. Агар хотирангизда бўлса, бу ҳикоядаги опа-сингиллардан бири: ҳаётимиз фаровон, жамиятимиз гўзал, ишлар бундан ортиқ жойида бўлиши мумкин-ми, қабилидаги хаёллар оғушида бизни нурли чўққилар кутяпти, деганча, ҳавоий орзулар дунёсига ғарқ бўлиб юраверади. Биз бу ҳикояни ўқиб, ўша вақтда ва ҳатто кейинчалик ҳам бахт — бу, ҳавойиликда эмас, меҳнатда, жамият билан алоқадорликда экан, деб бирмунча тор талқин этиб келдик. Ҳолбуки ёзувчининг ўткир ижтимоий зеҳни ва бадиий умумлаштирувчи кучи ундан жиддийроқ ғояни илгари сурганлиги маълум бўлди. Нурли чўққиларга маҳлиё бўлавермаслик, оёғинг остидаги, пешонанг рўпарасидаги ҳамма ишлар жойида дейилаётган ҳодисаларга ва мустақил мушоҳада юритишдан маҳрум бўлиб бораётган қўғирчоқнамо ёшларга тийранроқ муносабатда бўлишга чақиради. Буни биз бугун энди янада равшанроқ ҳис этиб турибмиз. Кичкинагина ҳикоядаги бу ғоя кўпмиллатли совет адабиётининг ўз давридаги ва бугунги кундаги илғор ғояларидан биридир.

Биз бу ғояни намоён этишдаги ёзувчи маҳорати, характер яратиш санъати ўзига хос услуби устида тўхтаётганимиз йўқ. Ҳолбуки ушбу ҳикоядаги бу маҳорат ва санъат Вера Смирнованинг «Ўғри», «Майиз емаган хотин», «Анор» сингари ҳикоялар ҳақида гапириб «уларни жаҳон новеллистик адабиётининг энг яхши намуналари билан бир қаторга қўйиш мумкин», дейилган фикрларидаги таъбирларга ҳам, Абдулла Қаҳҳордек ҳикоянавис умумсовет адабиётида кўп топилиши қийин, деган фикрларга ҳам тўла мос кела олади.

«Ўтмишдан эртаклар» қиссасида инқилобгача халқимиз бошидан ўтган қанчадан-қанча оғир, мудҳиш, лавҳалар акс эттирилди. Биргина Бабарнинг тақдири, Савринисонинг қисмати, Абдуллажоннинг ўз опаси бошидан ўтган мусибатлар тасвири бу йўналишдаги адиб маҳорати ҳақида конкрет тасаввур бера олади. Беш-ўнта фарзандининг гўзаллик чоғидаёқ доғини кўрган, ҳозирда эса оғироёқ бўлиб турган онани бир рус аёли қандайдир бир аппарат билан кўриб, ҳамма ишлар яхши, жойида, деб қўйганда, шўрлик она: бўлажак фарзандим энди омон-эсон бўлар экан, яшар экан, деб ўзида йўқ, хурсанд бўлади. Кейин билишса, шўрлик онани оддий фотоаппаратда суратга олишган экан, холос. Мана оддий кичик бир лавҳада инқилобдан аввалги оми бир ўзбек аёлининг характерини кўрсатиш, ҳолат яратиш санъати, айни вақтда, ҳаётни ортиқча нурли бўёққа бўямасдан, қора чапламасдан реалистик кўрсатиш маҳорати. Биз бир вақтлар драматург Абдулла Қаҳҳорнинг «Тобутдан товуш» комедиясини кўриб, унда яратилган кулгили ҳолатлардан, кулгили характерлардан, адибнинг фош этиш санъатидан қаҳ-қаҳ отиб кулган эдик. Ҳолбуки, бу кулгилар остида оддийгина комизм, шунчаки қаҳ-қаҳа, айрим юлғич шахсларни фош этишгина эмас, ниҳоятда жиддий фожиалар, жамиятимизнинг муайян маънодаги трагедиялари ётганини етарлича пайқаб олмадик. Лекин буни жамият эмас, эҳтимол, ўзларининг трагедиялари деб англаган ва шундай бўлиши мумкинлигидан чўчиган кимсалар, дарҳол асарнинг олдини олишга киришдилар, бунга муваффақ ҳам бўлдилар. Ҳолбуки, порахўрлик, халқни, давлатни алдаш, қаллоблик йўқолиш ўрнига, йилдан-йилга илдиз отиб борарди. Буни кўрган драматург учун бу масалага махсус асар бағишлаб, унинг олдини олиш учун фақат санъаткорлик виждонигина эмас, давр, жамият, тарих социал заказ берган эди. Бу мудҳиш йўлнинг олдини олинмаслиги ҳатто жамиятни ҳалокатга маҳкум қилиши мумкинлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатди. Асар фақат ўзбек адабиётигина эмас, кўпмиллатли совет адабиётининг ҳам ўз давридаги энг илғор асарларидан бири эди. У ижтимоий адолат ўрнатиш зарурлигини, ошкораликни бошлаш кераклигини бадиий асар тили орқали айтиб берган ва бу тенденцияни кўпмиллатли совет адабиётида 60-йилларнинг аввалидаёқ бошлаган дастлабки асарларидан бири эди. Драматург Гельман, режиссёр Товстоноговнинг 70-йиллар охири 80-йиллар бошидаги фаолиятига Абдулла Қаҳҳор тажрибалари қай даражада таъсир этган-этмагани ҳақида ҳозир конкрет бирор бир фикр айтиш қийин, (лекин ҳар қалай Ленинград шаҳрида Товстоногов «Шоҳи сўзана»ни саҳналаштирганини назардан қочирмайлик) бунинг учун аниқ фактлар, қўшимча изланишлар талаб қилинади. Лекин, бир нарса аниқ, Абдулла Қаҳҳор ижодини, шу жумладан, айниқса, сўнгги босқич асарларини умумиттифоқ фонида, Иттифоқ адабиётининг энг илғор асарлари билан муқоясада, типологик таҳлил асосида жиддий ўрганиш ишини бошлаб юбориш вақти келди. Бу вазифага, аввалambор, «Адабиёт тарихи» типидаги тадқиқотлар устида ишловчи ўзимизнинг институтимиз ходимлари, қолаверса, республикамиз олий ўқув юртларидаги мутахассислар, шунингдек аспирантлар, бошқа республикаларда СССР халқлари адабиёти масалалари билан шуғулланувчи ҳамкасбларимиз алоҳида эътибор бермоқлари керак.

Бу фикр Абдулла Қаҳҳорнинг «Тобутдан товуш» каби пьесалари учунгина эмас, машҳур проза намуналари, айниқса «Синчалак» каби асарлари учун ҳам хосдир. Атоқли совет ёзувчиси Гарегин Севунц: «Бизнинг халқларимизнинг буюк бахти-саодати ҳаққи Абдулла Қаҳҳордек бадиий сўз устаси яшаётганидан ва ижод этаётганидан хурсандман» деган оташин сўзларини эслайман. Яна бир бор эътибор беринг-а, Абдулла Қаҳҳордек санъаткорнинг борлиги совет халқларининг буюк бахти-саодатидир, дейилмоқда. Бу фикр айтилганига салкам 30 йил бўлди. Очиғини айтсак, бу даражадаги таҳсинлар ҳаммага ҳам инъом этилавермайди.

Беқиёс, ўзига хос талантнинг меҳнати асарлари даражасига мос бўлганлигини ҳозирги тарих ҳам кўрсатиб турибди.

Кўпмиллатли совет адабиётида инқилоб даври 20-30-йиллар, шунингдек уруш даврида ажойиб коммунистлар образи яратилганлигини яхши биламиз. Бунга Горький, Маяковский, Фурманов, Шолохов, Федин, Симонов асарларидан, ёзувчи, шоирлар — Ойбек, Авезов, Турсунзода, Кербобоевлар ижодидан кўплаб мисоллар келтириш мумкин. 50, 60, 70-йилларда ҳам совет адабиётида бу йўналишдаги кўпдан-кўп характерлар яратилди. Лекин бу йилларда партия ходими дейилганда, кўпроқ раҳбар, анчагина катта мансабдор шахслар қиёфасини ёритишга эътибор кучайиб кетди. Партия XXVII съезди оддий коммунистларга, ячейкалардаги коммунистларга раҳбарлик қилаётган, авангардлик кўрсатаётган партия ходимларига эътиборни, ғамхўрликни кучайтириш зарурлигини алоҳида таъкидлади. Абдулла Қаҳҳорнинг санъаткор ва гражданин сифатидаги ўткир салоҳияти, шу куннинг заруратини ва келажак талабини олдиндан кўрсатиш маҳорати ана шу нарсада аён бўлди. «Синчалак»да Қаландаров сингари ишбилармон бўлишига қарамай, ўзбилармонлигини, манманликни қурол қилиб олган ва натижада қуйи партия ячейкасидаги раҳбарликни менсимай қўйган хўжалик раҳбарларининг нотўғри иш юритиш услубини бадиий жиҳатдан фош этишдан ташқари, унга қарши кескин кураша олувчи, курашиш зарур бўлган шу хўжаликнинг фаол партия ходими образини ярата олди. Саиданинг ўзига ҳам, умуман қиссанинг ўзига ҳам Константин Симонов ва Чингиз Айтматовдек жаҳонга машҳур адибларнинг юқори баҳо беришлари бежиз эмас.

Абдулла Қаҳҳорнинг Саидаси қуйи партия ташкилотлари раҳбарларининг образи фаол, жонли ва реалистик, фақат шу кунги ҳаётигина эмас, келажак нуқтаи назаридан ҳам талабчанлик билан ёритилган қаҳрамон сифатида ўз вақтида юксак баҳоланди, ва кўпмиллатли совет адабиётидаги янги тенденциялардан бири эканлиги таниқли ёзувчилар ва танқидчилар томонидан эътироф этилди.

Маълумки, социалистик реализмнинг ҳатто энг муҳим принциплари ҳам догма бўлмай, худди ҳаётнинг ўзи сингари ўсишда, ўзгаришда, бойиш ва ривожланишда, ижодий ҳаракатда бўлган система комплексидан иборатдир. Адибнинг деярли барча асарлари социалистик реализмнинг мана шу жонли қонуниятини ўзида тажассум этади. Ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, унинг ҳар бир асари социалистик реализмнинг ўзига хос, фақат шу асарлардагина намоён бўлувчи намуналаридир ва айни вақтда бу асарларнинг ҳеч қайси бири социалистик реализмнинг стандарт талаблари доирасидагина қолиб кетмайди. Қайси бир фазилатлари билан социалистик реализм методи имкониятларини янада бойитгандек бўлади. Шу туфайли бўлса керак унинг деярли ҳар бир катта асари кескин баҳсларга, баъзан эса, ҳатто айрим тушунмовчиликларга сабаб бўлади. Масалан, адибнинг 27 ёшида ёзилган «Сароб» романи ўзбек танқидчилиги, умуман социалистик реализм методи назарий ва амалий масалаларига доир турғун фикрларни бўғишга олиб келди. Асарнинг аҳамияти унинг материали ёки қаҳрамонларига қараб эмас, уларга бўлган санъаткор позицияси нуқтаи назаридан ҳам баҳоланажаги ҳақидаги муҳим тушунчанинг қарор топишига асос солди. Бу новаторлик ҳаётда ўзига осонлик билан йўл топмаганини барчамиз яхши биламиз. Бунинг учун ёзувчи бундан салкам 50 йил илгариёқ анчагина маломатларга қолди. «Сароб» фақат ўзбек адабиётигина эмас, умуман кўпмиллатли совет адабиётидаги психологик романнинг порлоқ намуналаридан биридир. Айрим тадқиқотчиларнинг кузатувига кўра, романнинг дастлабки вариантида бу маҳорат, бу кўркамлик янада аниқ кўринади. Ўйлаймизки, институтимиз коллективи томонидан нашрга тайёрланаётган Абдулла Қаҳҳор мукаммал асарларининг 15 жилдлигидан мутахассислар ҳам, кенг китобхонлар ҳам ёзувчи асарларининг вариантларини, унинг бадиий тафаккури оламидаги ўзига хосликларни кузатиш имкониятига эга бўладилар.

Абдулла Қаҳҳор ижодидаги яна бир муҳим қиррага алоҳида аҳамият бериш ўринли. Булар унинг «Ҳуснбузар» типидаги халқ ижтимоий тафаккури тараққиётига фаол таъсир кўрсатувчи публицистикаси, жамият ҳаётидаги муҳим ва долзарб муаммолар радио ва телевидение ходимлари йиғилишидаги нутқлари ҳамда бадиий адабиёт ҳақидаги мақолалари, ён дафтардаги қайдлари ва эсселаридир. Буларнинг барчасини бир китоб ҳолида жамлаб, оммавий равишда алоҳида нашр этиш шу кунги адабиёт ва маданий ҳаётимизнинг долзарб вазифаларидан биридир. Чунки уларнинг барчаси бизнинг бугунги шиддатли ҳаётимизга, янгича фикрлашларимизга камарбаста бўла олади.

Аслида ўтмишга, кечаги кунга салом эмас, хайр дейиш одат саналади. Лекин Абдулла Қаҳҳор сингари буюк санъаткорлар ижоди хайр эмас, ҳар куни салом билан мурожаат этиладиган асарлардир. Наинки ҳозир ҳатто олис келажак ҳам бу улкан санъаткорни меҳр ардоғига чорлаб турибди.

Бахтиёр НАЗАРОВ.
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси А. С. Пушкин номидаги тил ва адабиёт институти директори.

Дунё овози

НЬЮ-ЙОРК:

НОМЗОДЛАР МУНОЗАРАЛАРИ

АҚШ президенти лавозимига кўрсатилган номзодлар — республикачи Жорж Буш билан демократ Майкл Дукакис ўртасида дастлабки мунозаралар 25 сентябрь куни Шимолий Каролина штатидаги Уинстон—Сейлем шаҳрида жойлашган Форест университети залида бўлади.

Келишиб олинган сана тахминий тусдадир. Республикачилар билан демократлар ўртасида 13 ёки 14 октябрда ўтказиладиган иккинчи мунозара ҳақида ҳам дастлабки келишувга эришилди, мана шуниси охирги мунозара бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Дукакис Буш лагеридан тўртта мунозара ўтказишга розилик беришни талаб қилган эди. Ўтган ҳафта республикачиларнинг номзоди ўзининг демократ рақиби билан икки мартадан ортиқ учрашмаслигини айтди. Учрашувда АҚШ вице-президенти лавозимига номзодлар — Техас штатидан сайланган демократ—сенатор Ллойд Бентсен билан Индиана штатидан сайланган республикачи-сенатор Дэн Куэйл ўртасида мунозара ўтказиш тўғрисида ҳам дастлабки келишувга эришилди. Бу мунозара октябрнинг биринчи ўн кунлигида бўлади.

АФҒОНИСТОН:

АРАЛАШУВ ҚОРАЛАНМОҚДА

Покистон халқаро ҳуқуқнинг барча нормаларини поймол этиб, Афғонистоннинг ички ишларига аралашувни кучайтирмоқда, деди Афғонистон Республикаси ташқи ишлар министрлигининг вакили Бахтар агентлигининг мухбири билан суҳбатда. Покистон, бундан бир неча кун муқаддам Афғонистоннинг ҳарбий-ҳаво кучлари самолётлари гўё Покистоннинг ҳаво чегараларини бузганлиги тўғрисидаги уйдирмаларни тарқатганлиги муносабати билан Ташқи ишлар министрлигининг вакили ана шундай баёнот берди.

Исломобод маъмурияти жаҳон жамоатчилигини чалғитиш учун илгари ҳам шунга ўхшаш ташвиқотлар билан шуғулланган эди, деди Афғонистон Республикаси Ташқи ишлар министрлигининг вакили. Покистон томони Афғонистон тўғрисидаги Женева битимларини яна бузганлиги ҳақидаги масала муҳокама қилинаётганида Покистон раҳбарияти ҳамиша шу тахлитдаги найрангбозликка уннаб кетади. Женевадаги музокаралар чоғида ҳам Покистон музокараларни тўхтатиб қўйиш учун ёлғон-яшиқларни ишга солган эди.

Ҳозирги кунгача БМТнинг Кобулдаги миссиясига 75 та норозилик нотаси топширилди. Мазкур ноталарда Покистон Женева битимларини бузганлиги хусусида 439 та факт қайд этилган, деб таъкидланади баёнотда.

(ТАСС).

АФРИКА:

ОЗИҚ-ОВҚАТ МУАММОЛАРИ

ХАРАРЕ. Зимбабве пойтахтида Африкадаги озиқ-овқат ва овқатланиш муаммоларига бағишланган учинчи конгресс тугади. Африка қитъаси мамлакатларининг илм-фан, ҳукумат ва жамоат доираларидан вакил бўлиб келган делегатлари қитъада озиқ-овқат етишмаслиги ва шунинг оқибатида, айниқса, аёллар ва болаларнинг ёлчиб овқатланмасликдан тобора кўпроқ ҳалок бўлаётганлиги муаммоси кескинлашиб бораётганлигидан чуқур ташвиш билдирдилар. Улар вужудга келган аҳволнинг сабабларини очиб ташлаб, ривожланган мамлакатлар билан ривожланаётган мамлакатлар ўртасидаги иқтисодий муносабатларнинг адолатсизлигини, ғарб давлатлари, мамлакатлараро корпорациялар Африка давлатларининг табиий ресурсларини тинимсиз талон-торож қилаётганликларини уқтириб ўтдилар.

(ТАСС).

ЖАНУБЛИКЛАРНИНГ СЎНГГИ ТАЯНЧИ

Бразилияда Американа шаҳри бор. Мазкур шаҳар номи унинг аҳолиси ўтмиш тарихи билан чамбарчас боғлиқ. Унга американиклар, аниқроғи Шимол билан Жануб ўртасида гражданлар уруши тугагандан кейин Бразилияга кўчиб келган жанубликлар асос солган. Америка аҳолисининг анчагина қисми қулдорлик штатлари ғояларига тарафдорлигини изҳор этмоқда, инглизча тилда сўзлашмоқда. Ҳар уч ойда улар конфедерация байроғини кўтариш учун тўпланишади. Жанубликларнинг ана шу авлодлари учун тарих 123 йил муқаддам тўхтаган.

• Обидалар—асрлар ва насллар мулки

ТОШДАН ЯСАЛГАН ХАЗИНА

Бухоро Ўрта Осиёнинг энг қадимий шаҳарларидан биридир. Қўриқхона сифатида чегараланган саксон фоиз майдоннинг деярли ярмини нодир меъморлик обидалари эгаллаб турибди. Шаҳар музейларида халқ амалий санъатининг чинакам бебаҳо дурдоналари сақланмоқда. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети бундан ярим йил муқаддам Бухоро давлат меъморчилик бадиий музей-қўриқхонаси фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида махсус қарор қабул қилганди. «Совет Ўзбекистони» мухбири Н. НАИМОВ музей-қўриқхона бош директори Р. АЛЬМЕЕВ билан мазкур қарорнинг бажарилиши қандай ташкил қилингани, мавжуд муаммоларни ҳал қилиш йўллари тўғрисида суҳбатлашди.

— Роберт Валиевич, маълумки, бундан беш йил муқаддам республика ҳукумати область ўлкашунослик музейи базасида тарихий-меъморчилик қўриқхонаси ташкил қилиш тўғрисида қарор қабул қилган эди. Энди унинг республика аҳамиятига молик бадиий музей — қўриқхонасига айлантирилишига қандай зарурат бор?

— Гап шундаки, Бухоро фақат тарихий меъморчилик эмас, балки халқ амалий санъатининг ҳам маконидир. Музейларимизда сақланаётган ажойиб шарқ матолари, заргарлик, мисгарлик, зардўзлик, патдўзлик, кулолчилик буюмлари, бадиий кўлёзмалар, нумизматика намуналари чинакам хазинадир. Шуни назарда тутиб республика ҳукумати СССР Маданият министрлигининг музей-қўриқхона категориясини ошириш ва уни республикага бўйсунадиган санъат масканига айлантириш тўғрисидаги таклифини қабул қилди.

Коллективимизнинг кейинги йиллардаги самарали фаолияти туфайли мана шу хазинани халққа намойиш этиш учун кўпгина ишлар қилинди. Қўриқхонанинг таъмирлаб тугатилган обидалари биноларида «Бухоро мисгарлик санъати», «Бухоро мусаввирлари», «Нумизматика ва эпиграфика», «Миллий кийим-кечак», «Ёғоч ўймакорлиги» ва яна бир қатор экспозициялар очилди Санъат музейида «Октябрь йўли билан» тематик кўргазмаси ташкил этилди, Кўкалдош мадрасасидаги С. Айний музей-хужраси қайта тикланди. Айни маҳалда республиканинг мутасадди ташкилотлари ёрдамида Чашма-Аюб ёдгорлигида «Бухоронинг шифобахш сувлари» экспозициясини, Нодир Девонбеги хонақосида «Инсон, мавжудот, космос» кўргазмасини, давлат банкининг бўшаган биносида қадимий қўлёзмалар ва заргарлик буюмлари музейини ташкил қилиш тадбирлари кўрилмоқда. Бироқ бу ишларнинг кўламини янада кенгайтириш учун музей-қўриқхона фаолияти билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилиш лозим.

— Шундай муаммоларга батафсил тўхталсангиз.

— Дастлабки муаммо шаҳарда мавжуд юзлаб меъморлик, археологик ва монументал ёдгорликни таъмирлаш, қўриқхона территориясидаги барча қимматли иншоотларни қайта тиклаш ишлари сифати ва суръати масаласидир. Бу соҳадаги нуқсонлар шаҳар меҳнаткашларининг, кўп сонли совет ва чет эллик туристларнинг ҳақли эътирозларига сабаб бўлмоқда.

Сўнгги ўн йилликларда шаҳар атрофидаги экинзорларда амалга оширилган ирригация тадбирлари мелиорация чоралари билан узвий олиб борилмагани зах сувлар даражасини кескин кўтарди. Бу сувлар нодир ёдгорликларнинг пойдеворига путур етказмоқда. Айни пайтда республика Маданият министрлиги Ёдгорликларни таъмирлаш илмий-тадқиқот ва лойиҳалаш институти қадимий шаҳарни барча замонавий ҳамда ёдгорликлар учун бехатар инженерлик коммуникациялари билан жиҳозланган комплекс лойиҳасини ишлаб чиқмоқда. Уни кейинги беш йилликда амалга оширишга киришишга умид боғламоқдамиз.

Аммо ўн иккинчи беш йилликнинг қолган давридаги ишлар суръати ташвиш туғдиради. Айрим мансабдор шахсларнинг санъат ва маданият ёдгорликларига эътиборсизлиги оқибатида бу ишларга ажратилаётган материал ресурслари кўпайиш ўрнига камаймоқда. Бухоро корхоналарида ишлаб чиқарилаётган қурилиш ғишти ва ганчнинг сифати ниҳоятда паст. Яна минг йиллар туриши лозим бўлган обидаларни таъмирлаш учун ёғоч-тахтанинг иморатбоп бўлмаган турлари ажратилаётгани таажжуб туғдиради. Қўриқхонани таъмирлаш ишлари бўйича буюртмачи «Меъмор» бирлашмасининг маҳаллий устахонаси саноат базаси ғоят заиф. Уни кучайтириш, шу ернинг ўзида қадимий нусхадаги пишиқ ғиштлар, кулолчилик безаклари ишлаб чиқаришни кенг миқёсда йўлга қўйиш талаб қилинади. Умуман республикада маданият ва тарих ёдгорликларини таъмирлаш, муҳофаза қилиш, уларнинг ҳолатини доимий назорат остида сақлашнинг ягона давлат бошқарув системасини яратиш тўғрисида ўйлаш керак. Бу давр тақозоси.

Келгуси беш йилликда янги ўлкашунослик музейи қурилиши кўзда тутилган. Лекин бу Аркдаги музейимиз бўшаб қолади, деган гап эмас. Бу ерда меъморчилик, археология ва яна бир қанча соҳалар бўйича экспонатларни жойлаштиришни кўзда тутмоқдамиз. Арк каби нодир ёдгорликни газ ёқилғиси билан таъминлаш ўта хавфлидир. Мутасадди ташкилотлар эса электр энергияси лимити ажратиш тўғрисидаги илтимосномаларни рад этишмоқда. Бу ахир сансалорлик эмасми?

Яна бир муаммо музейлардаги бебаҳо бойликларни путур етказмай сақлашдир. Кейинги даврда янги экспозициялар учун бинолар ажратилиши билан бу масалани ҳам ижобий ҳал қилдик. Аммо очиғини айтиш керак, экспонатларимизнинг саксон проценти таъмирлашга муҳтож. Бунинг учун эса малакали таъмирловчи мутахассислар етишмайди. Бизнингча республика миқёсида марказлаштирилган хўжалик ҳисобидаги таъмирловчилар уюшмаси тузилса айни муддао бўлур эди.

— Бундан бир неча ой муқаддам музей-қўриқхонадаги айрим нодир заргарлик буюмлари гўёки республика музейларига кўчириш баҳонаси билан ўзлаштирилгани тўғрисидаги гап-сўз юриб қолди. Шу тўғрими?

— Мутлақо нотўғри. Мазкур мақола эълон қилингандан кейин СССР Халқ контроли комитети ва СССР Маданият министрлиги фактларни текшириш учун Москва Кремли музейларининг юқори малакали ходимларидан иборат текширувчилар группасини Бухорога юборди. Улар музей-қўриқхонада сақланаётган барча санъат бойликларини синчиклаб текширишди. Етарли кадрлар штатига эга бўлмагани учун барча моддий бойликларни саранжом сақлаш соҳасидаги нуқсонлар бизга кўрсатилди. Аммо қандайдир бесзаклар ходимларимиз ва республика Маданият министрлиги ходимлари томонидан талон-торож қилингани тўғрисидаги айбларнинг биронтаси ҳам тасдиқланмади.

Тўғри, 1926—1986 йиллар мобайнида музей фондларидаги минглаб буюмлар юқоридан кўрсатма билан мамлакатимиздаги турли музейлар, кутубхоналар, театрлар ва бошқа муассасалар ихтиёрига жўнатилган. Айни маҳалда меҳнаткашларнинг талабига кўра уларни Бухорога қайтариш тадбирлари кўрилмоқда. Фақат кейинги даврдагина 213 та шундай экспонат қайтариб олинди.

— Янги йилдан бошлаб музей-қўриқхона республикада биринчи бўлиб эксперимент тарзида тўла хўжалик ҳисоби асосида ишлашга кўчади. Бу муҳим тадбирга тайёргарлик қандай бормоқда?

— Кейинги уч йил ичида музей-қўриқхона меҳнаткашларга кўрсатаётган хизматдан олаётган даромад қарийб икки баравар ошди. Бу тўловли хизматларнинг янги турларини жорий этиш, янги экспозициялар ва музейлар очиш натижасидир. Муассасамизнинг биринчи категорияга кўчирилиши экспозицияларга кириш ҳаққини аҳолининг айрим категорияларига берилган имтиёзлардан ташқари оширишга имкон беради. Мазкур тадбирнинг хўжалик фаолиятимиздаги роли муҳимдир. Бироқ нашриётчилик фаолиятини жонлантириш, қадимий шаҳримиз тўғрисида янги откриткалар, буклетлар, китоблар чиқариш учун қоғоз фондига эга эмасмиз. Қолаверса, музейларни жиҳозлаш учун чет элларда ишлаб чиқарилган ускуналар керак.

Музей-қўриқхона ходимлари ўз қарамоқларидаги ёдгорликлар атрофида туристларни суратга олишга ҳам ҳуқуқлари йўқ. Бу ишни бажараётган «Фотопрокатразнобыт» ташкилоти шунинг ҳисобига катта даромад олмоқда. Аммо ундан бир тийин ҳам ёдгорликларни таъмирлаш ёки бошқа эҳтиёжларга сарфланмаяпти.

Экскурсия ходимлари меҳнатининг ишбай усулига кўчирилиши меҳмонларга кўрсатилаётган хизмат савиясига ижобий таъсир кўрсатди. Эндиликда ходимларимизни малака ошириш учун марказий шаҳар музейларига юбормоқдамиз. Мамлакатдаги кўп марказий музейлар билан доимий ижодий ҳамкорлик алоқаларимиз янада ривож топмоқда. Тўла хўжалик ҳисоби муваффақиятларни янада кучайтириш учун ҳал қилувчи омил бўлишига ишончимиз комил.

• Афғон шоирлари ижодидан

Боруқ ШАФЕИЙ.

Қасамёд

Гуноҳсиз гўдаклар додига қасам!-
Оч-юпун етимлар ёдига қасам!
Жафокаш ишчилар меҳнати ҳаққи,
Бағри қон деҳқонлар ҳаққи,
Эркин йўқ, эзилган мазлумлар учун,
Жафокаш кўмилган марҳумлар учун,
Мен Ватан номила қилгум қасамёд!
Гарчи бу вазифа оғир ва душвор,
Узаро низолар бизни қилди хор.
Эрк исёнининг ҳар бир қурбони учун,
Шафқатсиз ўлдирилган ҳар бир юрак учун,
Иттифоқ тузмоқ-чун, эй шоирим аввал!
Ватаним қилмоқ-чун қайтадан бунёд!
Ҳақ учун,
эрк учун,
қилгум қасамёд!
Биз икки дўст бўлиб, бирлашсак агар —
Ва учун ҳалокат бўлур муқаррар.
Сен юртинг фарзанди, тингламги ўғлон...
Ҳар бир учун шаҳидлар тўкилган қонга...
Ҳар бир томчи тўккан қон ҳаққи...
Лек ёвлар кўзида тўкилган зорла...
Бизнинг кўксимизни олмоқда ишшон.
Келинглар бирлашиб дўсту-қардош
Шаҳидлар қони учун!
Ватан шони учун,
Адолатнинг зафари учун,
Зулм қасрин бузиб,
Олайлик қасос!

Гулом Дастагир Панжширий

Рубоийлар

Майли ўлсам агар бу зиндон аро,
Бу ўлим нишон бўлсан майдон аро.
Исёнкор дўстларинг сафида турмоқ,
Менга қисмат эрур бу жаҳон аро.
* * *
Қатра эдим, тўш урдим уммон ичра,
Зарра эдим, жўш урдим тўфон ичра.
Зиндон бағри аро сўлган гул эдим,
Уйғониб кўрк очдим бу бўстон ичра.
* * *
То, қалбда ёр экан мустаҳкам имон,
Бизни қўрқитолмас на дор, на зиндон.
Мардлар асло эгмас золимга бошин,
Узлигин кашф этар эрк билан инсон!
* * *
Эй жабру зулмдан бўлса-ю озод,
Оламда тенгсизлик топса гар барбод.
Қалбдаги орзулар гул очиб шунда
Уксик дилдар яйраб, яшарди дилшод.
* * *
Олов ичра мени ёқиб бвомон,
Тиғ билан бужудим қилсалар яксон.
Жонимга қасд этиб қилма тўхсалар,
Қоним билан юртим бўлгуси обод.

Нусрат КАРИМ таржималари

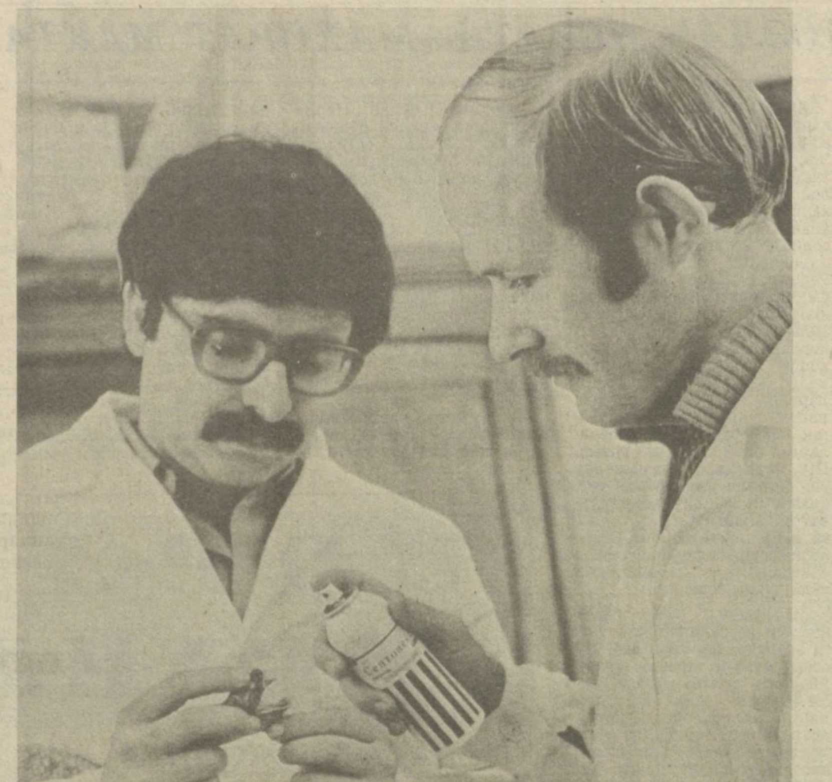

Ўзбекистон ССР Овчилик бошқармаси қошидаги Зоология комбинати коллективи бошқарувининг янги усулига ўтди. Бу ерда медицинада қўлланиладиган қимматбаҳо хом ашё — илоннинг қуруқ, кристалл ҳолидаги заҳрини олишда асосий даромад қилинади. Комбинатнинг иқтисодий алоқалари кенг. Мамлакатимиздаги илмий ташкилотлар, қатор чет эл фирмалари унинг «маҳсулоти»га доимий буюртмачилардир.

Суратда: герпетологлар А. Нуржонов (чапда) ва А. Катковлар илонни назоратдан ўтказишмоқда.

Г. Пун фотоси (ЎзТАГ).

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти қуйидаги китобларни ўзбек тилида босмадан чиқарди.

А. Эркинов. Навоий пейзаж устаси. 64 бет. Баҳоси 15 тийин.

Асарларида инсонни ҳайдарли эзгу мўътабар зот сифатида улуғлаган Алишер Навоий ижодида табиат ва унинг сирли олами тасвирига ҳам алоҳида эътибор билан қарайди. Рисолада «Ҳамса» таркибидаги «Садди Искандарий» достони асосида шоир маҳоратининг шу қирраси таҳлил этилади.

Н. Каримов. Пушкин ва ўзбек шеърияти. 82 бет. Баҳоси 15 тийин.

Рисолада Пушкин асарларининг ўзбек шеърияти ва унинг забардаст вакиллари ижодига кўрсатган таъсири ҳақида гап боради.

Б. Назаров. Ҳамза абадияти. 56 бет. Баҳоси 15 тийин.

Китобчада кўп миллатли совет адабиётининг асосчиларидан бири Ҳ. Ҳ. Ниёзийнинг граждан ва ижодкор сифатидаги жасоратлари бой қаёт йўли, поэтик маҳоратидаги ўзига хос хусусиятлар, бадиий асарларида партиявийлик ва халқчиллик принциплари, ватанпарварлик ғоялари ёритилади.

С. Турдиев. Улуғ Ватан уруши йилларида Ўзбекистон меҳнаткашларининг кўчириб келтирилган болаларга ғамхўрлиги. 72 бет. Баҳоси 15 тийин.

Улуғ Ватан урушининг оғир кунларида миллионлаб болалар ота-онасиз қолдилар. Совет Ўзбекистони халқлари РСФСР, Украина, Белоруссия ва бошқа шаҳарлардан келтирилган болаларни ўз оилаларига олиб, тарбиялашда кўрсатган жонбозликлари тўғрисида сўз боради.

М. Ҳошимов, Н. Отажонов. Инсон, табиат ва космос. 68 бет. Баҳоси 10 тийин.

Рисолада аэрокосмик суратлардан фойдаланиб, ер таркибини билан боғлиқ бирдан айрим табиий ҳодиса ва жараёнларни ўрганиш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш йўллари кўрсатилган.

Б. Аминов. Этнография оламига саёҳат. 56 бет. Баҳоси 10 тийин.

Китобчада дунё халқларининг айрим урф-одатлари, анъаналари, бунга олим Миклухо-Маклайнинг қизиқарли изланишлари, қадимий Ўрта Осиё халқларининг мифологияси билан боғлиқ ривоятлар, шунингдек этнографик музейлар ҳақида ҳикоя қилинади.

• Бир хат изидан

ЎТТИЗ ЕТТИНЧИ ТЕКШИРУВ

ёки шогирд ва устоз орасида йўқолган осмон

Шундайлар бор, сенга
дўст аблаб,
Дўстман деб, кўлин
тутарлар.
Лекин ҳар зум ҳадамда
пойлаб,
Хато қилишингни
кутарлар.
А. Орипов.

Устоз ва шогирд. Бу мавзу терран, кўлами бесарҳад сўзларни ўйлаш эшитганимда. Ҳар сафар у ҳақидаги ёруғ нур олиб келади. Қадриятларимиз ҳақида эзозли эканлигини ҳам ана шу икки сўз замирида кўрамиз. Улар ҳам бири устоз, иккинчиси шогирд эди. Максад Хусанова ... Болалигида ...

Лекин устозининг ёши ўтган сайин ... Гоҳида хотира алдади. Гоҳида чарчоқ устун келди. Шогирд эса ... 1986 йил сентябрь ойида ... 1987 йил 5 сентябрдаги 15-буйруғига асосан 17-ўрта мактабга директор этиб кўчирилди. ...

Амио бир кун устоз ҳаммасини шогирдига тўкилади. ...

уқун область педагогика жамияти конкурсида голиб чиқдим. Мукофот бердилар. 1986—1987 йилларда район, область, республика педагогика ўқишларида тажрибам оммалаштирилди. ... Қишлоқ Советига депутат бўлдим.

Барини Максад Хусанова юқори ташкилотларга ёзган хатлар кўплаб кетди. ...

у ҳақиқатга рнож қилиб ...

Болтатош ЭРГАШЕВнинг редакцияга хатидан. «Максад Хусанова 12 октябрдан 5 ноябрга (1987 йил) ...

«Мактабнинг ҳозирги илмий бўлими мудири Р. Ғниёсов тушунтириш тишди ... «1988 йил 1 февралдан бошлаб район халқ контроли комитети ...

Б. ЭРГАШЕВ хатидан.

«Улуғ Октябрь» ревизияси 70 йиллиги муносабати ...

тал текширди. 25 февраль куни ...

Б. ЭРГАШЕВ хатидан.

Мактабда ... «1988 йил 31 март куни гороно ...»

Б. ЭРГАШЕВ хатидан.

... Биз 36 ҳафта дарс берамиз бир йилда. Бизни ... Бу қандай бедодлик? ...

Ж. МАМАТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

• Спорт

ОЛИМПИАДА АРАФАСИДА:

БАЙРОҚ КЎТАРИЛДИ

Жаҳон спортчиларининг йирик анжумани — Сеул Олимпиада машъаласи аланга олиши кунлар ҳисобига қолмоқда. Энг кучли спортчилар Жанубий Корея пойтахтига тўпланмоқдалар. Совет спортчилари терма командаси аъзолари ҳам кечаги кунда Сеулга етиб келишди. ... Олимпиада шаҳарчасида Совет байроғи кўтарилди. ...

ФУТБОЛ:

САФАР ОЛДИДАН

Биринчи лига коллективлари мамлакат чемпионатининг навбатдаги тур ўйинларини ўтказишди. ... «Пахтакор» футболчилари ... «Ростсельмаш» ...

Э. Шундай қилиб, «Пахтакор» ...

Редактор Л. КАЮМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИ ИНЖЕНЕРЛАРИ ИНСТИТУТИ
(700045, Тошкент шаҳри, Оборонная кўчаси, 1-уй)
КЕЧКИ ВА СИРТҚИ ТАЙЁРЛОВ БЎЛИМЛАРИГА

ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Тўлиқ ўрта маълумотли ишчилар, колхозчилар ва СССР Қуролли Кучлари сафларидан запасга бўшатилганлар қабул қилинади. Тайёрлов бўлимига кираётган ёш ишчилар ва колхозчилар камида икки йиллик узлуксиз иш стажига эга бўлишлари керак.

Корхоналар ва ташкилотлар томонидан тайёрлов бўлимига йўлланган шахслар қуйидаги ҳужжатларни кўрсатадилар: институт ректори номига ариза, унда мутахассислик ва ўқиш формаси кўрсатилади, тайёрлов бўлимига корхона ёки ташкилот берган йўлланма, ўрта маълумот тўғрисида ҳужжат (асл нусхаси), характеристика, 6 дона фотосурат (3х4 см), соғлиқни тўғрисида мазкур олий ўқув юрти мутахассисликларига ўқишни мумкинлигини тасдиқловчи справка (086/У форма), меҳнат дафтарчасидан корхона раҳбари тасдиқлаган кўчирма.

АРИЗАЛАР 25 СЕНТЯБРГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Ўқишнинг кечки формаси бўйича суҳбатлар 25 сентябрдан 30 сентябргача, сиртқи формаси бўйича — 15 сентябрдан 30 сентябргача ўтказилади.

Ўқишнинг кечки ва сиртқи формалари бўйича машғулотлар 1 октябрдан бошланади.

Тайёрлов бўлимларига ҳар бир кирувчи билан суҳбат-лашиш натижалари бўйича қабул қилинади.

ФАКУЛЬТЕТЛАР: автоматика, телемеханика ва алоқа (АТС), бу факультет йўл инженерлари — поездлар ҳаракатини бошқариш жараёнларини автоматлаштириш қурилмаларини лойиҳалаш, монтаж қилиш ва эксплуатацияси, локомотивларни, диспетчерлик воситаларини бошқариш, бошқаришнинг телемеханика системаси ва транспортдаги барча алоқа турлари электриклари тайёрлайди.

Юк ташишни ташкил этиш ва темир йўл транспортида бошқариш, бу факультет темир йўл станцияларини, бўлимлар ва темир йўл бошқармаларининг иш технологиясини ташкил этиш, ташиш жараёни, саноат корхоналари темир йўл транспорти ишини бошқариш ташкилотчи-инженерларини, шунингдек темир йўл станциялари ва узеллари инженерларини тайёрлайди.

Механика факультети (М) ҳаракат составини (тепловоз, электровоз, пассажир, юк ташиш ва махсус вагонлар) лойиҳалаш, ремонт қилиш, модернизациялаш ва эксплуатация қилиш бўйича инженер-механиклар тайёрлайди. Улар локомотив ва вагон деполарида, цехлар, заводлар ишида техникавий раҳбарлик вазифасини бажарадилар.

Факультетда учта мутахассислик бор: «Локомотивлар», «Вагонлар», «Темир йўл транспорти электр билан таъминлаш», «Локомотивлар» ва «Вагонлар» мутахассисликка бўлинади: «Локомотивларни техникавий эксплуатация қилиш», «Локомотивлар» ҳам «Локомотивлар ремонти», «Вагонлар-мутахассислиги ҳам икки мутахассисликка бўлинади: «Вагонлар ремонти» ва «Рефрижератор вагонлар». Факультет темир йўл транспортини электр билан таъминлаш мутахассислиги бўйича контакт тармоқ, электрлаштирилган темир йўллар тортиш составини электр таъминоти ва уларнинг электр қурилмалари билан таъминлаш, шунингдек темир йўл иншоотларида бўлган ўзгармас тармоқларни ... тайёрлайди.

Қурилиш факультети (Қ) темир йўлларни лойиҳалаш, қуриш ва реконструкциялаш ҳамда темир йўллар ва курилиш ... бўйича мутахассислар тайёрлайди.

Саноат ва граждан қурилиши (СГҚ) факультети «саноат корхоналари, саноат корхоналари ва граждан иншоотларини лойиҳалаш, қуриш ва уларни сақлаш» мутахассислиги бўйича қурувчи-инженерлар тайёрлайди (сиртқи бўлим).

Сув таъминоти ва канализация (сиртқи ўқиш) — шаҳарлар, корхоналар, транспорт станциялари ва узеллари сув таъминоти ва канализация системаларини лойиҳалаштириш, қуриш ва эксплуатация қилиш бўйича мутахассислар тайёрлайди.

Темир йўл транспорти экономикаси ва уни ташкил этиш факультети (сиртқи ўқиш) — темир йўл транспорти ишини планлаштириш, транспортда модний-техника таъминоти-экономикаси ва уни ташкил этиш, корхоналарни ... инженер-экономистлар тайёрлайди.

Тайёрлов бўлими тингловчилари ўқиш тамом бўлгач, битириш имтиҳонларини топширадилар. Шу имтиҳонларни муваффақиятли топширганлар тайёрлов бўлими тингловчиларига имтиҳонсиз қабул қилинадилар.

Тайёрлов бўлимини битириб чиқишидан ажралмаган ҳолда таълим олганлар ... институтга қабул қилинадилар.

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 13/IX да Севги ҳақида афсона. 14/IX да Фауст.
МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 14/IX да Олифта.
ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 13/IX да Қора камар (19.00). 14/IX да Келинлар кўзғолони (19.00).

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Москва цирки артистларининг томошалари.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг БИООРГАНИК ХИМИЯ ИНСТИТУТИ вакант вазифаларга КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Биоорганик химия, табиий ва физиологик актив моддалар ихтиосслиқлари бўйича (2-химия фанлари кандидатлари) катта илмий ходимлар.

Конкурс муддати — 15 сентябргача.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилсин: 700143, Тошкент шаҳри, М. Горький проспекти, 83-уй.

ДИҚҚАТ!
Ўрмонда ёнғинлар чиқишига тўсиқлик муносабати билан ЖИЗЗАХ ОБЛАСТЬ ЗОМИН РАЙОНИДАГИ ХАЛҚ БОҒИГА пиёда, авто-мототуризм ва машинада ва дам олиш учун кириш

ВАҚТИНЧА
(1988 йил 1 октябргача)
ТАҚИҚЛАНАДИ

Ўзбекистон ССР Ўрмон хўжалиги министрлиги. Ўрмон овчилик Бош бошқармаси.

• Тингланг, томоша қилинг

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

13 СЕНТЯБРЬ, СЕШАНБА

МТ-I. 7.00 — «120 минут». 9.05 — Ҳужжатли фильм. 10.00 — Мультфильм. 10.20 ва 16.00 — Янгиликлар. 16.10 — Қайта қуриш прожектори. 16.20 — Янгиликлар. ... 18.45 — Фан: маърифат. 19.15 — ... 19.55 — ...

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Москва бўйлаб саёҳат. 9.35 — Ойлава урупини кўрган ...

УзТВ-I. 15.00 — Телефильм. ...

УзТВ-II. 19.35 — «Ашаддий душман». Бадиий фильм. ...

РАДИО

Биринчи программа. 8.30 — ...

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари 33-52-43, 33-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.